ԵՐԵՍՈՒՆ ԵՒ ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 3485 19 ՄԱՅԻՍ—18—ՅՈՒԼԻՍ ՆԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ Ն. Տ. 30 ՅՈՒԼԻՍ 1883

ՊԱՅՄԱՆՔ

Տարեկան գին	Կ. Պոլսոյ համար	10 Մէճիտ	
»	» Գաւառաց	» 12	»
Վեցամսեայ	» Կ. Պոլսոյ	» 5 1/2	»
»	» Գաւառաց	» 6 1/2	»

Օտար Թղթատարով զրկուած 2 1/2 լիրա

Ծանուցման տողը՝ մէկ անգամի համար 3 դրշ. երկու անգամի համար 2 դրշ է. աւելի անգամներու համար զատ սակարկութիւն կը լինի։

ՄԱՍԻՍ
ԼՐԱԳԻՐ

ՊԱՅՄԱՆՔ

Դուրս գնացած լրագրաց ծախուց ծախքը խմբագրութեան վրայ է։

Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ և է գրութիւն խմբագիր Տնօրէնին պէտք ուղղել Կ. Պոլիս Բիզա փաշա եօգուշը, Շարգ Զարշըսը թիւ 33 Մասիսի գրասենեակը։

Ծանրոց ծախքը չվճարուած նամակ չընդունուիր։

Զտպուած նամակ, յօդուած, ետայն ետ չեն տրուիր։

30 ՓԱՐԱՅ

ՀԱՆԱՊԱԶՕՐԵԱՅ

30 ՓԱՐԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

La publicité de l'etranger est exclusivement remise à l'Eastern Agency, Constantineple Karakeuy Déirmen Han

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Առ Բաժանորդս. —Վերջին լուրեր.— Խառն լուրեր. — Հեռագիրք. — Քաղաքական Տեսութիւն (Թուրքիա). — Ազգային Ժողով. — Կարինոյ Հայ բանտարկեալք. — Վանայ դէպքը. — Ազգային լուրեր մեր դադարման միջոցին։

Կ. ՊՈԼԻՍ 18 ՅՈՒԼԻՍ

ԱՌ ԲԱԺԱՆՈՐԴՍ

1. ՄԱՍԻՍ, յետ երկամսեայ դադարման, զոր կարճելու համար մեր ըրած ջանքերն ի դերեւ ելան, այսօրուընէ կը վերսկսի հրատարակիլ կանոնաւորապէս, ներկայ պարագայից աւելի յարմար քաղաքական ու ազգային հիմնագրով մը, եւ կուգայ վերստին գրաւել այն դիրք, որ իրեն կը պատկանի ազգային լրագրութեան մէջ։

Ազգային եւ քաղաքական կենաց խնամով պատրաստուած տեսութիւններ ու ամփոփումներ՝ ընթերցողաց պիտի ներկայեն այս երկամսեայ միջոցի գլխաւոր դիպաց մի կատարեալ պատկերը։

Բաժանորդք Մասիսի այս աւուր թիւէն զատ ձրիապէս պիտի ստանան իր պարունակութեամբ Մասիսէն ընդարձակագոյն Յաւելուած մը, որոյ մեծագոյն մասն նիւթն է Ռուսիոյ Վեհ. կայսեր թագադրութեան հանդիսին նկարագրութիւնն, որ երբեմն գլխաւոր զարդն եղաւ մայրաքաղաքիս եւ Եւրոպիոյ լրագրաց։ Առաջին անգամն է այս որ հայ թերթ մը պատմական այդ մեծաշուք հանդիսին մի կատարեալ նկարագրութիւնը կը ներկայէ։

Անոնք որ բաժանորդ չեն՝ 30 բարա վճարելով կրնան գնել այս Յաւելուածը։

2. Ցոյժ կը ցաւինք որ այս երկամսեայ միջոցին մեր կամքէն անկախ պատճառներով անկարելի եղաւ կարգադրութիւն մ'ընել, որով մեր բաժանորդաց ուրիշ թերթ մը զրկէինք։ Եւ թէպէտ դադարումն եւս մեր կամքէն բոլորովին անկախ պատճառներով տեղի ունեցած լինի, եւ թէպէտ խմբագրութիւնն ամեն ճիգ պիտի թափէ անըզգալի ընելու այս դադարման հետքն, բայց Տնօրէնութիւնս արդարութեան պահանջման համաձայն կը համարի խնդրել պատուարժան բաժանորդներէն, որ երբ, իրենց բաժանորդագրութեանց լրանալուն, նոր անդորրագրեր ներկայացուին, այս երկու ամսոց փոխարէն գումար մը զեղչելէ յետոյ միայն վճարեն իրենց պարտքը։

3. Այս պայմանաւ, կը յուսանք թէ մեր Պոլսեցի եւ գաւառացի բաժանորդներն ալ յետ այսօրիկ չեն պանար ճշդութեամբ վճարել իրենց պարտքը. զի այս երկու ամսոց դադարումը նիւթական ծանր վնասներ հասուցած է մեզ, այնպէս որ առանց դրամի դժուարաւ կրնանք կանոնաւորապէս հրատարակել մեր օրաթերթը։

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Տէրութիւնը հետզհետէ հաւանութիւն կուտան Բոսթէնճէմյի օրինաց գործադրութեան։ Սպանիոյ, Շուէտի եւ Պելճիոյ կառավարութիւնք ալ չաթեու իրենց հաւանութիւնն յայտնեցին Բ. Դրան։

Պայրամի առթիւ մայրաքաղաքիս օսմ. պաշտօնատարաց մէկ մէկ ամսական տալու համար ելմտական նախարարութիւնը գաւառական իշխանութեանց շրջաբերական մը ղրկելով դրամ խնդրեց։ Տեղական լրագիր մը կը ծանուցանէ թէ Պալքեսիրի կուսակալութիւնը 10,000 ոսկի ղրկեր է։

Վագըթ ցաւօք սրտի ծանուցանելէ յետոյ թէ Սէլանիկի կողմերը նոր աւազակախմբեր երեւան ելած են, կ'ըսէ թէ իրաց այս ցաւալի վիճակն անկարող պաշտօնատարաց երեսէն յառաջ կուգայ. Հետեւաբար խորհուրդ կուտայ կայսերական կառավարութեան որպէս զի անմիջապէս պաշտօնանկ ընէ զանոնք։

Քօլէրան, որոյ ծագման պարագաներուն վրայ մանրամասն տեղեկութիւն տուած ենք մեր ներքին տեսութեան մէջ, ըստ վերջին լրոց դեռ կը շարունակէ իր աւերումներ յԵգիպտոս։ Պէյրութի և Զմիւռնիոյ մօտ Քլազօմէն կոչուած տեղն հաստատուած քարանթինայի կայարաններէն զատ հարկ տեսնուած է երրորդ կայարան մ'ալ հաստատել Հաւդոս կամ Քարքաթոս կղզւոյն մէջ։ Մայրաքաղաքիս առողջապահական խորհրդոյն անդամ Հաճի Էչրէֆ էֆ. քննիչ կարգուեցաւ քարանթինայի կայարանաց և չորս օր առաջ Խիւտավէնտիկեար, Էսիրնէ և Մուվեճեհէճ անուն թնդանօթակիր շոգենաւերով մեկնեցաւ մայրաքաղաքէս։ Էչրէֆ էֆէնտիի ընկերացաւ Տօքթ. Պիշէ, որ Հաւդոս հաստատուելիք քարանթինայի կայարանին տնօրէն անուանեցաւ։ Էչրէֆ էֆէնտիի ընկերացող փոքր նաւատորմը ծովեզերաց վրայ հսկողութիւն ընելու պաշտօն ունի, որպէս զի Եգիպտական նաւահանգիստներէն եկող չոգենաւք եւ առագաստանաւք գաղտնապէս մարդ չհանեն ցամաքը։ Ծովային գործոց նախարարութիւնը՝ պէտք եղած հանքածուխն հայթայթելու համար՝ 7000 թոնոյի պայմանագիր մը կնքեց Մանկօ-Ֆօպըրո ընկերութեան հետ։ Պէյրութի և Քլազօմէնի կայարաններէն եկած լուրերը գոհացուցիչ են. մինչեւ ցարդ կասկածելի որ և է դէպք չէ պատահած։

Պ. Ալէքսանդր Քորբին առեւանգող աւազակաց մին Շիլէի և միւսը Պէյքօզի մէջ ձերբակալուեցան։

Մայրաքաղաքիս առողջապահական խորհուրդն հետեւեալ շրջաբերական հեռագիրը ղրկեց Օսմ. նաւահանգիստներու առողջապահական խորհրդոյ։

"Առողջապահական խորհրդոյս որոշմամբ՝ Եգիպտոսէն եկող կամ Սուէզի ջրանցքէն անցնող, ինչպէս նաեւ Կիպրոսէն եկող վաճառաց և ուղեւորաց համար ի գործ դրուելիք քարանթինան, եթէ ճանբան որ և է դէպք չէ պատահած, յուլիսի 13/25 էն սկսեալ 15 օր որոշուած է։ Եթէ միայն կասկածելի դէպքեր պատահած են, 20 օր քարանթինայի պիտի ենթարկին։ Եթէ քօլէրայի դէպքեր պատահած լինեն հաստատուելի, քարանթինան պիտի երկարաձգի ըստ կանոնի։ Այժմ քարանթինա սպասող ուղեւորք և չոգենաւք 15 օրն ամբողջացնելու պարտաւոր են։ Բաց աստի, Տարտանէլի առջեւ 24 ժամու բժշկական կրկնակի քննութիւն մ'անհրաժեշտ է այն ամեն չոգենաւի համար, որ Պէյրութի և Զմիւռնիոյ առջեւ քարանթինան աւարտելէ յետոյ մայրաքաղաքս գալ կամ Սեւ ծով երթալ կ'ուզէ։"

Վեհ. Սուլթանն յատկապէս հրաման ըրաւ որ քօլէրայի վտանգաց դէմ օսմ. բանակը պաշտպանելու համար այժմէն առողջապահական նախահոգ միջոցներ ձեռք առնուին մայրաքաղաքիս և գաւառաց զօրանոցներուն մէջ։

Պէլճիոյ Ինտէբանտանս լրագիրը Պէրլինէն հեռագիր մը հրատարակած է ծանուցանող թէ Բէթրըսպուրկէն եկած լրոյ նայելով քօլէրայի դէպքեր ծագեր են Թիֆլի մէջ։

Գահիրէէն յուլիս 26 թուով հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Անգլիական զօրաց մէկ մասը Կիպրոս պիտի փոխադրի, եթէ քօլէրան շարունակէ սաստկանալ յԵգիպտոս։

Օտեսա հրատարակեալ լրագիր մը կը ծանուցանէ թէ քաղաքին հիւանդանոցին մէջ չորս մարդիկ մեռած են այնպիսի հիւանդութեամբ մը, զոր բժիշկները քօլէրա կը համարին։ Այս չորս հիւանդներն՝ իրենց հիւանդութեան ժամանակ միւս հիւանդներէն բաժնուելով՝ հիւանդանոցին բակը վրանի մը ներքեւ դրուած էին։

Բաց աստի, մաղձական որովայնածութիւն (քօլէրին) և շատ մը ստամոքսային հիւանդութիւններ ծագած են Օտեսայի ժողովրդեան ստորին դասուն մէջ։

Գահիրէէն կը հեռագրեն առ Սթանտարտ թէ քօլէրային արագապէս ծաւալման պատճառը մանաւանդ սա իրողութենէն յառաջ կուգայ թէ քօլէրայէն մեռնող անձինք կը մերկացուին իրենց հագուստներէն, զորս արաբք կողոպտելով կը գործածեն։

Սէլանիկի կուսակալ Ղալիպ փաշա քաղաքին առողջապահութեան համար կարեւոր տնօրէնութիւններ ըրաւ։ Սէլանիկ քաղաքը չորս շրջանակներու բաժնուեցաւ, որոց իւրաքանչիւրը պետական բժշկի մը հսկողութեան ներքեւ դրուեցաւ։ Առողջապահական արտասովոր յանձնախումբ մ'ալ անուանած է, որ տեղւոյն երեւելիներէն կը բաղկա- [illegible] կարանները մաքրելու ձեռնարկած է։ Կը յիշուի թէ նմանօրինակ տնօրէնութեանց շնորհիւ Սէլանիկ զերծ մնաց 1865 ի քօլէրայէն։

Լոնտրայէն կը հեռագրեն թէ Պաղեստինի երկիրն, ինչպէս նաեւ ծովային նոր ջրանցքի մը շինութեան համար Յորդանանի ջուրերուն նուազութենէն օգուտ քաղելու միջոցները քննելու պաշտօնով երկրաչափաց յանձնախումբ մը պիտի ղրկուի ի Պաղեստին։ Այս քննութեան համար 10,000 անգլիական ոսկի սահմանուած է։

Գասըմ-փաշայի մեծ կոյանոցը մաքրելու և ծածկելու պաշտօնով յանձնախումբ մը կազմուած է ընդ նախագահութեամբ ծովային գործոց նախարար Հասան փաշայի։ Յիշեալ յանձնախումբն որոշեց Գասըմ փաշայի նաւամատոյցին մօտ կառավարական ընդարձակ գետինը մաս առ մաս վաճառել և արդիւնքն յիշեալ կոյանոցին փակման ծախուց գործածել, որ 5000 Օսմանեան ոսկի կը հաշուի։ Վեհ. Սուլթանը վաւերացուց զայս որոշում։

Այս պահուս Պէյրութի և Զմիւռնիոյ մէջ Քարանթինայի ենթարկեալ անձանց թիւը 1211ի կը հասնի։

Վեհ. Սուլթանն Իմթիյազի պատուանշանը շնորհեց ներքին գործոց նախարար բարձր. Էտհէմ փաշային։

Առեւտրական և երկրագործական նախարարութիւնը պաշտօնական ազդով մը կը ծանուցանէ թէ Վեհ. Սուլթանին հրամանաւ խնտոյ վեց աշակերտ պիտի ղրկուին ի Գերմանիա երկրագործութիւն ուսանելու համար։ Յիշեալ աշակերտաց ընտրութիւնը մրցմամբ պիտի լինի. փափաքողք յուլիս 1 էն ըսկսեալ կրնան ներկայանալ քննիչ մասնախմբին, առեւտրական նախարարութեան պաշտօնատան մէջ։ Օսմ. բարձրագոյն վարժարանէ մը, կամ Ղալաթա Սէրայի լիսէէն վկայականաւ ելնող աշակերտք միայն պիտի կրնան մրցման մասնակցիլ։

Սանթրալ Նիւզ անգլիական հեռագրական ընկերութեան Գահիրէի թղթակիցն յուլիս 9/21 թուով կը հեռագրէ թէ յուլիս 8/20ի օրը միայն Գահիրէի մէջ 600 մարդ մեռեր են քօլէրայէն։ Յիշեալ թղթակիցը կ'ըսէ թէ Եգիպտական կառավարութեան հրատարակած պաշտօնական տեղեկագիրք վստահութեան արժանի չեն։

Աղէքսանդրիայէն Վագըթի ուղղեալ երկու մասնաւոր հեռագրեր կը ծանուցանեն թէ յուլիս 27 ին քօլէրայէն մեռնող անձանց թիւն է 586 և յուլիս 28 ին մեռնող անձանց թիւը 586։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Անգլիոյ Թագուհին իւր ձեռօք Բաղանեաց կարգին մեծ պատուանշանը տուաւ մայրաքաղաքիս անգլիական դեսպան Լորտ Տըֆրինի։

Միջերկրական ծովու անգլիական նաւատորմն, որ վերջին օրերս Ալպանիոյ ջուրերը կը գտնուէր, ըստ վերջին լրոց Քորֆու վերադարձեր է։

15 օր առաջ պատահած յանկարծական մրրիկը քանի մը ծովային արկածներու առիթ եղաւ. ի մէջ այլոց Վեհ. Սուլթանին որդւոց ֆրանսերէնի դասատու Պ. Կարտէլ, [illegible] ծովուն վրայ կը գտնուէր, հովին բռնութենէն ժայռերուն վրայ ինկաւ։ Թընկըեան ընտանեաց մէկ անդամն, որ նոյն նաւակին մէջ կը գտնուէր, ժայռի մը փաթթուելով կրցաւ ազատիլ. իսկ Պ. Կարտէլ և նաւավարը ծովասոյզ եղան։ Պ. Կարտէլ 25ամեայ երիտասարդ մ'էր և Քոլ ազասիի աստիճան ունենալով Վեհ. Սուլթանին թիկնապահներէն մին էր։ Յուղարկաւորութեան տխուր հանդէսն անցեալ երեքշաբթի օրը Բերայի մէջ կատարեցաւ մեծ շքով։

Աւասիկ յունիս 12/24 էն սկըսեալ մինչեւ յուլիս 14/26, այն է 33 աւուր մէջ Եգիպտոսի զանազան քաղաքաց մէջ քօլէրայէն մեռնող անձանց ցուցակը, զոր Հավասի հեռագրերէն քաղած ենք.

Տիմեաթ	1877
Մանսուրա	1039
Թանթա	106
Տամանուր	300
Աղէքսանդրիա	9
Շիպին	59
Շիպին—Քօմ	275
Կիզէ	342
Գահիրէ	2521
Մահալլէ-էլ-Քէպիր	148
Զիֆթ	60
Իսմայիլիա	3
Սուէզ քաղաք	2
Պէնհա	3
Ապուսամուճ	1
Քաֆր—Զայաթ	26
Պէլքաս	21
Զանազան տեղեր	452
Համագումար	7244

Ռուսիոյ հոգեւոր իշխանութիւնը՝ Հէյպելի կղզւոյն Յունաց աստուածաբանական վարժարանին ի նըպաստ հանգանակութիւն մը բանալով՝ 3,939 ռուպլի հաւաքած և Յունաց Պատրիարքարանը ղրկած է։

Վերջին ժամանակներս սաեպ կը լսուէր թէ Բերայի ծածուկ ոստիկանութեան տեսուչք դրամանենգաց խմբեր երեւան հաներ են, և տեղական մամուլն ալ արձագանգ կը լինէր անոնց։ Սակայն եղեռնադատ ատենին առջեւ տեսնուած դատաստան մ'երեւան հանեց թէ այսպիսի դրամանենգաց խմբեր գոյութիւն չունէին։ Հետեւապէս ծանր կասկածներ ծագեցան ծածուկ ոստիկանութեան տեսչաց վրայ, յորոց ոմանք անմիջապէս ձերբակալեցան։ Վեհ. Սուլթանը զայս լըսելով հրաման ըրաւ որ խիստ քննութիւն մը բացուի, և ճշմարտութիւնն երեւան հանուի։ Ընդհ. Դատախազ Լաթիֆ պէյ իսկոյն քննութեան ձեռնարկելով խիստ հարցաքննութեան մ'ենթարկեց ձերբակալեալ ծածուկ տեսուչները (խաֆիյէ) որք խոստովանեցան իրենց չհաստակութիւններն։ Հաստատուեցաւ թէ Բերայի ծածուկ ոստիկանութեան տեսուչներէն Քուրդ Մէհմէտ (որ Պահրի փաշայի ազգականն է), Քուրդ Մուսթաֆա և Քարամանլը Եօրկի խմբակ մը կազմած լինելով դրամանենգութեան կը պարապէին և ապա իրենց շինած կեղծ դրամներն և դրամանենգութեան վերաբերեալ գործիներ այս ու այն անձին խանութը կամ տունը ձգելով կ'ամբաստանէին զանոնք իբրեւ դրամանենգ։ Ասկէ դըրեթէ երեք ամիս առաջ Թաթավլայի կողմը Ստեփան և Դանիէլ անուամբ երկու եղբարք ձերբակալուած էին իբրեւ դրամանենգ։ Հարցաքննութիւնն հաստատած է թէ ուրիշ շատ մը մարդոց պէս վերոյիշեալ երկու եղբարք եւս զոհ գնացած են ծածուկ ոստիկանութեան տեսչաց անխիղճ չհաստակութեանց։

Բերայի ոստիկանապետ Պահրի [illegible] տու էր այս անլուր զեղծմանց, զորս իւր ստորակարգեալ պաշտօնեայք անխղճաբար ի գործ կը դընէին ի վնաս հասարակաց ապահովութեան. Հարցաքննութեանց միջոցին Պահրի փաշա հիւանդացաւ և ըսուեցաւ թէ կաթուածահար եղած էր։ Պահրի փաշա բժշկան խնամոց շնորհիւ ապաքինեցաւ և այժմ հարցաքննութեան ենթարկուած է։ Միլթոյ անուն հռչակաւոր չարագործն, որ վերոյիշեալ ծածուկ տեսչաց մեքենայութիւններուն տեղեակ կը կարծուէր, վերջին օրերս ձերբակալեցաւ Բերայի մէջ։ Կ'ըսուի թէ Միլթոյ՝ հարցաքննութեան ժամանակ՝ ծանր յայտնութիւններ ըրեր է։ Ձերբակալեալ տեսչաց հարցաքննութիւնն աւարտած լինելով, նախաքննիչ դատաւորն ամբաստանութեան ատենին յանձնած է հարցաքննութեան թուղթերը։ Կը կարծուի որ հրապարակային դատաստանն ի մօտոյ պիտի սկսի եղեռնադատ ատենին առջեւ։

Եալովայէն կը գրեն յԱզգային Պատրիարքարան և տեղական լրագրաց ոմանց թէ մօտակայ Չէրքէսք անլուր խժդժութիւն մը գործած են Չէնկիլէր գիւղի և ընտանեաց տէր երկու հայ երիտասարդաց վրայ, զորս գլխիվայր ծառէ մը կախելով, դաշոյնի հարուածովք չարաչար խոցոտելէ զկնի, անոնց ներքեւ մեծ կրակ մը վառած և խեղճ երիտասարդները կենդանւոյն այրած են։ Երիտասարդաց մարմիններն ապա Չէնկիլէր կը բերուին, ուր տեղի ունեցած աղեխարշ տեսարանն անհնար է նկարագրել։ Մայրաքաղաքիս այնչափ մօտ տեղ մը գործուած սոյն սարսափելի ոճրին հեղինակներն հարկաւ պիտի պատժուին օրինաց ամենայն խստութեամբ։

ՀԵՌԱԳԻՐՔ

Աղէքսանդրիա 27 յուլիս

Աղէքսանդրիոյ Ֆար լրագիրը կը ծանուցանէ թէ Մուհարրէմ պէյ կոչուած դրան մօտ գտնուող արաբական գիւղի մը մէջ քօլէրա ծագած է. (Աղէքսանդրիոյ արուարձաններէն մին)։

Լոնտրա 27 յուլիս

Զրոյց կայ թէ Լոնտրայի նաւարաններուն մէջ քօլէրայի դէպք մը պատահեր է։

Կասթէյն 27 յուլիս

Գերմանիոյ կայսրն երէկ մասնաւոր ունկնդրութեան մ'ընդունեց Աւստրիոյ արտաքին գործոց նախարար Քալնոքի կոմսն, որուն Սեւ արծուի պատուանշանը տուաւ։

Լոնտրա 27 յուլիս

1854 պատերազմին ժամանակ Կարսը պաշտպանող Ֆէնիք Ուիլեէմ զօրավարն այսօր մեռաւ։

Սուէզի ջրանցքին նկատմամբ Պ. Տը Լէսէփսի բացառիկ մենաշնորհն հերքելու մասին Սըր Ս. Նորթքօթի առաջարկին վիճաբանութիւնն յառաջիկայ երկուշաբթի տեղի պիտի ունենայ։

Պ. Կլատսթօն բարեփոխում մ'ընդունեց այս առաջարկութեան, զոր Մարքան Նորուտ ներկայեց։ Այս բարեփոխում կ'ըսէ թէ «Ժողովն իւր գնահատման ազատութիւնը պահել ուզելով չուզեր ընդունիլ որ և է որոշում Սուէզի ջրանցքին վերաբերեալ ապագայ բանակցութեանց վրայ»։

Այս առաւօտ հասած հեռագիրք.

ՔՕԼԷՐԱ

Աղէքսանդրիա 27 յուլիս

Այսօր քաղաքիս մէջ քօլէրայի բազում դէպքեր կը ծանուցուին։ Իրաց վիճակը ծանր է։

Պէյրութ 27 յուլիս իրիկուն

Լիբանանու Քաֆրաշիմա գիւղին մէջ, որ Պէյրութէն 2 ժամ հեռի է, քօլէրայի կասկածելի դէպք մը պատահեցաւ. հիւանդը մեռաւ։ Մանրամասնութիւնք յետ քննութեան։

Լոնտրա 28 յուլիս առաւօտ

Երեսփոխանական ժողովոյ մէջ Սըր Չարլզ Տիլք հարցման մը պատասխանելով ըսաւ թէ այս օրեր Անգլիոյ մէջ պարզ քօլէրայի 3 դէպք պատահած են եւ ոչ ասիական քօլէրայի, որ Եւրոպիոյ ոչ մի կողմն ծագած է։

Փարիզ 28 յուլիս

Սայկոնէն հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Նամտին (Տօնքին) բերդին 501 ֆրանսական զօրք յուլիս 19 ին յարձակում մ'ընելով 1000 թշնամի ըսպաննեցին եւ 7 թնդանօթ գրաւեցին. Ֆրանսացիք 11 մեռեալ ունեցան։

Զմիւռնիա 28 յուլիս.

Այսօր Աղէքսանդրիայէն եկող Շարգիէ չոգենաւն 424 ուղեւոր հանեց, որոցմէ մին, 12 տարեկան տղայ մը, որ Գահիրէէն կուգար, երկու ժամ յետոյ հիւանդանոցին մէջ մեռաւ քօլէրայէն։ Անկողինն ու հանդերձեղէնն այրել տուինք, եւ իւր մայրն ու քոյրն որոց զգեստները նմանապէս այրուեցան, հիւանդանոցին մէջ կը պահուին։

Զմիւռնիա 29 յուլիս.

Քարանթինայի կայարանին վիճակին մէջ երէկուընէ ի վեր նոր բան մը չկայ։ 12 չոգենաւք եւ 19 առագաստանաւք քարանթինայ կը կրեն։ Քլազօմէնի կայարանն հանուած ուղեւոր թիւն է 985։

Պէյրութ 29 յուլիս.

Քասրաշիմայի Հալիլ Սալիպա անուն անձը քօլէրայանման հիւանդութենէ մը մեռաւ առանձնացեալ տան մը մէջ, լաւ բժիշկի մը խնամոց ներքեւ, եւ իւր ընտանեաց ներկայութեամբ։

Վասա փաշայի հրամանաւ արդէն տունը պարպուած էր, գոյքերն այրուած եւ կաւ կարասիքը լուացուած էին, իսկ կասկածելի անձինք վար դրուեցան։

Մեք ալ [illegible] եւ [illegible] այրելով մաքրեցինք տունը։ Բոլոր երկիրը մաքրեցաւ. աղտեղութիւնք հեռի տեղեր փոխադրեցան բնակավայրերէն. ճեմիշներու փոսերը փակեցան եւ լեցուեցան։ Ուրիշ հիւանդ չկայ երկրին մէջ։ Առանձնացումը կատարեալ է։

Աղէքսանդրիա, 28 յուլիս.

Յուլիս 27ին քօլէրայէն մեռնողաց ցանկը.

Գահիրէ	317 (6ն անգլ. զօրք)
Կիզէ	8
Թանթա	28
Շիպին Քոմ	105
Զիֆթ	9
Մանսուրա	2
Տիմեաթ	1
Իսմայիլիա	3
Մինիչրատա	13
Աղէքսանդրիա	1
Զանազան տեղեր	90
	586

Աղէքսանդրիա, 29 յուլիս.

Գահիրէ	302 (3ն անգլ. զօրք)
Կիզէ	24
Թանթա	29
Շիպին Քոմ	92
Զիֆթ	12
Մանսուրա	7
Տիմեաթ	3
Իսմայիլիա	3
Մահալլէի Քէպիր	56
Զանազան տեղեր	59
Աղէքսանդրիա	1
Գումար	588

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԹՈՒՐՔԻԱ.—Մասիսի երկամսեայ դադարման միջոցին, զոր կարճել անհնար եղաւ, կարեւոր խնդիրներ ունեցաւ մեր երկիր. բայց անոնց ամենն ալ՝ եթէ ոչ մոռացութեան՝ գէթ անկարեւորութեան անդունդին մէջ գահավիժեց ահռելի Քոլերան, որ աւասիկ առաւել քան մէկ ամիսէ ի վեր զոհեր կ՚ընէ Եգիպտոս։ Օրուան խնդիրն ալ Քոլերան է։ Կայսերական պալատէն սկսեալ մինչեւ յետին էշաճի բնտանեկան յարկին անով կը զբաղին, անոր վրայ կը խորհին, անոր վրայ կը խօսին։ Քոլերան ծագում առաւ Տիմիադին և Մանսուրայէն, եթէ ընդունինք անոնց կարծիքն որք կը պնդեն թէ Հնդկաստանէն չեկաւ. Թէպէտ, վերջին լրոց նայելով, Դամիաթի մէջ ալ Քոլերա ծագած է, և թէպէտ յառաջագոյն կալկաթայէն Քոլերայի լուրեր եկած էին։ Բայց նոյն իսկ Եգիպտոսի մէջ այս սարսափելի ախտին ճարակման պատճառներ պակաս չէին դժբախտաբար։ Ֆէլլահները, թաղման ապօրէն տուրքէ մը ազատ մնալու համար, իրենց սատկած անասունները Նեղոսի ջրանցքներուն կամ աղի լճերու մէջ կը նետեն կամ անթաղ կը թողուն։ Լճերէն և ջրանցքներէն հանուած ձուկեր, որք տեղական ժողովրդեան մի մեծ մասին գլխաւոր սնունդը կը կազմեն, այդ դիակներու միսը կերած են, և նոյն իսկ այդ ձուկեր չորցնելու համար արեւու տակ դրուելով, ընդհանրապէս հոտած են։ Այս տեսակ ուտելիքով սնանող ժողովրդի մը մէջ ստամոքսի և մաղձային դրութեան խանգարում դիւրաւ կրնար սպառնալ։ Ասոր վրայ պէտք է աւելցնել թերեւս անցեալ տարւոյ պատերազմէն շատ մը դիակներու անթաղ մնալն, որ օդն ապականած է։ Արդիւնքը սա է որ ամիսէ մ՚ի վեր ամեն օր Եգիպտոսի մէջ հարիւրաւոր մարդիկ կը մեռնին Քոլերայէ։ Գահիրէ, որ մինչեւ վերջին օրերս ազատ մնացած էր, նմանապէս վարակած է համաճարակ ախտէն, և անկեալ [illegible] մէջ օր եղաւ որ միայն Եգիպտոսի մայրաքաղաքին մէջ իբր 500 մարդիկ մեռան Քոլերայէն։ Վարակեալ գլխաւոր կեդրոններն են այժմ, վերեւ յիշատակուած երեք քաղաքներէն զատ, Նիզէ, Թանթա, Ցամանուտ, Մանսալէքեպիր, Սուէյզ, Քալաքը, Իսմայիլիա, Քաֆր-Զայադ, Ապուամուէճ, Պէնհա, Զիֆդա են։ Այս տեղերու բնակիչք ընդհանրապէս շատ թշուառ վիճակի մէջ են. մէկ մի քաղաքի շուրջ զինուորական շրջաթայ մը հաստատուած լինելով դուրսի հետ իրենց հաղորդակցութիւնք կտրուած են, ո՛չ կրնան փախչիլ ո՛չ ալ կրնան օգնութիւն ստանալ դուրսէն։ Բժիշկներու թիւն անբաւական է։ Վարակեալ քաղաքաց ու գիւղօրէից բնակիչք ամբողջովին ի մահ դատապարտուած լինել կը թուին, եթէ Եգիպտական կառավարութիւնը չյաջողի շուտով դարման տանիլ այս ողբալի կացութեան։ Խտիվ, որ Աղեքսանդրիա կը գտնուէր, իւր ժողովրդեան սիրտ տալու և համաճարակ ախտին դէմ ձեռք առնուած միջոցներուն վրայ անձամբ հսկելու համար, Գահիրէ վերադարձած է, վտանգն աչքի առնլով։

Ժողովուրդը, բնիկ թէ օտարազգի, բնականապէս կարի սարսափահար վիճակի մէջ է, և ինչպէս անցեալ տարի այս ժամանակներ Արաբիի ապստամբութեան պատճառաւ հազարաւոր մարդիկ կը փախչէին Եգիպտոսի քաղաքներէն, քանի շաբաթէ ի վեր ալ Քոլերայի պատճառաւ կը մեկնին Եգիպտոսէն։ Շոգենաւեր, հազարաւոր փախստականներ բեռնաւորած, կը տանին՝ դոմանս Եւրոպիոյ, դոմանս ալ Սուրիոյ և Փոքր-Ասիոյ եզերքը։ Շուկաները գոցուած և գործառնութիւնք դադրած են Եգիպտոսի գլխաւոր քաղաքաց մէջ, և երկրին արդէն տաղնապալից վիճակն ըստ ամենայնի կը յիշեցնէ անցեալ տարւոյ անիշխանական խառնաշփոթ կացութիւնը, միայն թէ Քոլերայէն մեռնողներու թիւն արդէն շատ աւելի է բաղդատմամբ Արաբիի ապստամբութեան երեսէն կորսնցուածներու թըւոյն։

Օսմանեան և Եւրոպական եզերաց վրայ ամեն ուրեք խիստ Քարանդինաներ հաստատուած են, և նաւային հաղորդակցութիւնք մեծ յապաղումներ կը կրեն։ Միայն Անգլիոյ կառավարութիւնն է որ համոզուած չէ Քարանդինաներու ազդեցութեան, և, հաւատարիմ մնալով իւր ժողովրդեան առեւտրական նկարագրին, Քարանդինան վաճառականական ազատութեան դէմ աւելորդ արգելք մը միայն կը նկատէ. ուստի կը շատանայ Անգլիոյ եզերքն հասնող կասկածելի նաւերն առ առաւելն 12 ժամու մէջ բժշկական քննութեան մ՚ենթարկելով, որոյ արդիւնքն եթէ գոհացուցիչ լինի, նաւն անմիջապէս ազատ կը թողուի, իսկ եթէ արդեամբ Քոլերայէն բռնուածներ կան նաւուն մէջ, յայնժամ և եթ Քարանտինայի յատուկ մաքրողական միջոցներն ի գործ կը դրուին. մինչդեռ, ուրիշ երկիրներու մէջ, կասկածելի տեղերէ եկող ամեն նաւեր անխտիր պարտին կրել Քարանդինան։ Այս պատճառաւ, Սպանիոյ կառավարութիւնը, վախնալով որ Անգլիոյ մէջ ևս Քոլերա ծագի, Անգլիոյ նաւահանգիստներէն եկող նաւերն առ այժմ 3 աւուր Քարանտինայի մը ենթարկել որոշած է, տնօրինութիւն մը, որոյ դէմ բողոքեց Լոնտոնի կառավարութիւնը։

Բայց եթէ Եւրոպիոյ մէջ մտահոգութիւն կը պատճառէ Քոլերան, առաւելապէս Կ. Պոլսոյ մէջ մեծ մտահոգութիւն մը կը տիրէ, և անոր հաւասար փութաջանութիւն մը կը տեսնուի Քոլերային Թուրքիա մտնելն արգիլելու համար։ Առողջապահական Ժողովն և Բ. Դուռը Քոլերայի դէմ տնօրինութիւններ ընելով իրարու հետ կը մրցին եռանդի կողմէ։ Եւ յիրաւի, մեծ պէտք կար այսպիսի փութաջանութեան մը. զի մայրաքաղաքիս այլ և այլ թաղերն, իրենց անմաքուր վիճակով, որ և է համաճարակ ախտի պատրաստ ընդունարան մը կրնային լինել։ Ուստի, Գասըմ փաշայի բաց կոյանոցը փակելու կը ձեռնարկուի, նոր կոյանոցներ կը շինուին այլ և այլ թաղերու մէջ, խանները կը մաքրուին, աղտեղութեանց դէզերը կը վերցուին, և տեղական թերթեր առողջապահութեան դասեր կուտան քաղաքապետութեան, որոյ ցարդ այս նըկատմամբ ցոյց տուած անհոգութիւնը կը պարսաւեն. զի մեծագոյն մասն այն միջոցներու, որք այժմ Քոլերայի երկիւղով ի գործ կը դրուին, պատշաճապէս կառավարուած քաղաքի մը սովորական վիճակին մէջ արդէն լիովին գործադրուած բաներ են։ Վեհ. Սուլթանն անձնապէս կը հսկէ առողջապահիկ տնօրինութեանց ճշգիւ գործադրըման, զոր ապահովելու համար արդէն 1,000 ոսկի տուած է իւր գանձէն. և թէպէտ տեղական թերթ մը Դարդանէլի մէջ Քոլերայի ծագման լուր մը հրատարակեց, որ հետեւեալ օրն հերքուեցաւ, բայց յոյս կայ թէ մեր երկիր զերծ պիտի մնայ աւերիչ ախտին աղետաբեր այցելութենէն. զի եթէ Թուրքիա, այնչափ սերտ յարաբերութիւններ ունենալով հանդերձ Եգիպտոսի հետ, ամսէ մ՚ի վեր ձեռք առնուած միջոցներու շնորհիւ ազատ մնաց Քոլերայի վարակումէն, ի՞նչ մասնաւոր արգելք կայ որ այսուհետեւ ալ ազատ չի մնայ, եթէ կեդրոնական և գաւառական իշխանութիւնք չթուլացնեն իրենց հսկողութիւն և զգուշական ու առողջապահական միջոցներու կիրառութիւնն։

Մեր դադարման միջոցին կարեւորութիւն ստացած խնդրոց մին է Ալպանիոյ ապստամբութիւնը։ Կարգադրութիւն մը, որ սկզբամբ անիրաւ է, իւր գործադրութեան մէջ ալ դժուարութեանց կրնայ բաղխիլ։ Պէրլինի վեհաժողովը զուտ՝ ալպանիական գաւառներ Սեւ լերան թողլու անխոհեմութիւնն ունեցաւ, փոխանակ, Հերցեկի կողմէ, ուրիշ տեղեր տալու։ Ալպանիացիք, որք յառաջագոյն ընդդիմացած են Բոտկորիցայի կողմէ ալպանիական հողերու Գարատաղցւոց յանձնուելուն, վերջերս աւելի սաստիկ ընդդիմութիւն մ՚ըրին մնացեալ քանի մը փոքրիկ գաւառներու դրացի Սեւ իշխանութեան տրուելուն։ Եւ որովհետեւ Օսմ. իշխանութիւնը կը պարտաւորէր զանոնք որ զիջում ընեն, Ալպանիացիք նոյն իսկ Օսմ. իշխանութեան դէմ զէնք առին, և մի քանի անգամ բաղխեցան կայսերական զօրաց հետ։ Այս կռիւներու միջոցին, Ալպանիացիք մի նոր խնդիր յարուցին. Պէրլինի դաշնագրին 23րդ յօդուածին վրայ յենլով, որ Կրետէ կղզւոյն կազմական օրէնքին նման դրութեան մը Թուրքիոյ Եւրոպական գաւառաց մէջ գործադրըման կը վերաբերի, Ալպանիացիք տեսակ մը ինքնօրինութիւն պահանջեցին, յորում բոլոր Ալպանիական կուսակալութիւնք, ինչպէս Շքոտրա, Եանեա, Մանասթըր և Քոսովա, ի մի ձուլուելով, ալպանիացի ընդհանուր կառավարիչ մը նշանակուի նորակազմ ալպանիական գաւառին։ Ինչպէս դիւրին էր մակաբերել, Բ. Դուռն ուշադրութիւն չընծայեց այս տեսակ առաջարկներու, և Շքոտրայի զինուորական կուսակալին նոր զօրքեր ղըրկեց ապստամբութիւնը շուտով նըւաճելու։ Երկու կողմէն ալ կորուստներ եղած են, և ըստ վերջին լրոց, թէպէտ Ալպանիացիք ետ քաշուած են Օսմ. զօրաց առջեւէն, բայց լեռներու վրայ և կիրճերու մէջ հրոսակներու կռիւը կը շարունակեն, և Օսմ. զօրաց հրամանատարը նոր օգնութիւններ ստանալու պէտքը ճանչցած է։ Քաստրադի, Հոդի և Կրուտա ցեղերու գիւղօրէից մի մասն հնազանդած են, իրենց զէնքերը պահելու պայմանաւ, բայց տակաւին խաղաղութիւնը վերջնականապէս չէ հաստատուած ի վերին Ալպանիա։

Եւրոպական կառավարութեանց հետ Բ. Դրան յարաբերութիւնները գոհացուցիչ վիճակի մէջ են։ Աւստրիոյ, Գերմանիոյ և Իտալիոյ եռեակ դաշնակցութեան Թուրքիոյ մասնակցութիւնը դրական ձեւ մը չստացաւ տակաւին, և Բ. Դուռն այսպէս ազատ մնալով ուրիշ տէրութեանց հետ իւր յարաբերութիւնները մշակելու մասին, Ռուս կառավարութեան հետ իւր բարեկամութիւնը շատ զօրացուցած է։ Ռուսիոյ դեսպան Պ. Նէլիտոֆ, որ իւր վեհապետին թագադրութեան ներկայ գտնուելու համար Մոսկուա գնացած էր իբրեւ Բ. կարգի դեսպան, Ա. կարգի դեսպանի տիտղոսով վերադարձած է։ Բայց առեւտրական դաշնագրոց և Բադէնդայի օրինաց խնդիրները դեռ առկախ կը մնան Բ. Դրան և Եւրոպական դեսպանատանց միջեւ։ Այս վերջին օրէնքին դէմ մանաւանդ բողոքելու համար մայրաքաղաքիս անգլիական գաղթականութիւնը միտինկներ կազմեց և որոշումներ քուէարկեց։

Արեւելեան Ռումելիի հետ ալ Բ. Դուռը լաւագոյն յարաբերութեանց մէջ է այս պահուս։ Այդ ինքնօրէն նահանգի ընդհ. կառավարիչ Ալէքօ փաշա, կամ՝ ինչպէս այժմ կը կոչուի՝ իշխան Վոկորիտէս, սիրալիր ընդունելութիւն մը գտաւ Վեհ. Սուլթանէն, որ Մէճիտիէի ադամանդակուռ պատուանշանը տուաւ անոր, և կը տեղեկանանք եւրոպական լրագրերէն թէ կայսերական կառավարութիւնն հաւանած է Արեւելեան Ռումելիի կողմէ Բ. Դրան վճարուած տարեկան հարկին նուազման, ըստ ծանօթ որոշման նահանգային ժողովոյ։

Բ. Դրան և Ցեղոց Պատրիարքարանի միջեւ յարուցեալ խնդիրները դեռ չեն կարգադրուած։ Բ. Դուռը, դատական նոր կանոնադրութեանց յենլով, կ՚ուզէ չափաւորել Ցեղոց Պատրիարքարանին դատական և եկեղեցական իրաւունքներն. իսկ Պատրիարքարանը, կայսերական հրովարտակներով հաստատեալ իւր առանձնաշնորհութեանց վրայ յենլով, չափաւորում չընդունիր։ Բ. Դրան և Պատրիարքարանի միջեւ փոխանակեալ թագրիրներն ու Պաշտօնագրերն հրատարակուած են այս վերջնոյն կողմէ, և անոնց մէկ ընդարձակ քաղուածը պիտի հրատարակենք յառաջիկայ թիւով, և յայնժամ ընթերցողք ճիշդ գաղափար մը պիտի կրնան կազմել վէճի նիւթ եղած խնդրոյ վրայ։ Այս բանակցութիւնք դեռ չեն վերջացած, և խնդրոյն նորագոյն երեւոյթն է այն Յիշատակագիր, զոր Ցեղոց Պատրիարքարանի Սինոդն և Ազգ. Ժողովոյն բոլոր անդամք ստորագրած են Բ. Դրան մատուցանելու համար, և յորում մանրամասնաբար յիշատակուած են Ցեղ Եկեղեցւոյն տրուած արտօնութիւնք և օրինական իրաւասութիւնք, և ցոյց տրուած են այն կայսերական Խաթթեր և Պէրաթներ և ուրիշ հրամանագիրներ, որք կը հաստատեն իրաց ներկայ վիճակն, որ անընդհատ կը տեւէ չորս դարէ հետէ, և զոր յաճախակի վերահաստատած են Սուլթան Օսմանի այլ և այլ յաջորդք։ Յիշատակագիրը կը ցուցնէ նաեւ թէ այս իրաւունքներ ու արտօնութիւններ վաւերացած են միջազգային պայմանադրութեամբք ու դաշնագրութեամբք, և արդէն հիմնուած են այն էական իրաւանց վրայ, զորս Եկեղեցին կը վայելէր Օսմ. աշխարհակալութեան միջոցին։ Յիշատակագիրը կը յարէ թէ այս առանձնաշնորհութեանց պահպանումն Օրթոտոքս Եկեղեցւոյ գոյութեան անհրաժեշտ պայմանն է, և կը վերջացնէ ըսելով թէ Եկեղեցւոյ իրաւանց պահպանումն ո՛չ մի կերպիւ հակառակ է Պետութեան շահուց, որք այնչափ դարերէ հետէ ամենեւին չեն վնասուած իրաց հաստատեալ վիճակէն։

Գաւառներէն եկած լրոց մէջ, Կարնոյ և Վանայ վերաբերեալ կարեւոր տեղեկութիւնները լրագրոյս մէկ ուրիշ կողմն համառօտագրած ենք արդէն։ Կարճ միջոցի մը մէջ յաջորդաբար ի Շապին-Գարահիսար, ի Հաճըն, յԱկն և յՕրտու տեղի ունեցած մեծամեծ հրդեհք՝ արդէն աղքատացեալ այդ քաղաքաց համար մէկ մէկ աղէտներ եղած են, բայց տարակոյս չկայ թէ կայսերական գթութիւնն ու օգնութիւնը պիտի թեթեւցնեն գոյացած վնասներն ու սփոփեն թշուառ բնակիչներն, որոց վիճակը մութ գոյներով կը նկարագրուին կառավարիչներու ղրկած հեռագրոց մէջ ալ։ Ճանապարհներու շինութիւնը տեղացւոց անձնուիրական աշխատութեամբ՝ փութապէս յառաջ կ՚տարուի Փոքր Ասիոյ այլ և այլ կողմերը։ Սեւ ծովու եզերքն և Հայաստանի մէջ տեղ տեղ հունձքերը մեծապէս վնասուած են կարկուտէ և մարախներէ, բայց Փոքր Ասիոյ կեդրոնական և արեւմտեան մասանց մէջ հունձքերն առատ եղած են բարեբախտաբար։

Մայրաքաղաքիս շատ մօտ գիւղի մը մէջ, ի Գարամուսալ, Պ. Քորրի անուն Իտալացի վաճառականին խումբ մը աւազակաց կողմէ բըռնուելով լեռները տարուելն և հինգ շաբաթ մը պահուելով 1,100 ոսկւոյ ծանր տուգանքի մը վճարումէն յետոյ միայն արձակումն՝ ուշադրութիւն հրաւիրած է ոստիկանական զօրութեան վերակազմութեանը վըրայ, որոյ արդէն բարեկարգութեան կարօտ լինելն ապացուցուած էր Բերայի մէջ եղած յայտնութեամբք։ Ժամանակէ մը հետէ գաղտնի ոստիկանութեան (Խաֆիէ) հազարապետ և բարձրաստիճան անդամք ոմանք մեծ փութաջանութիւն և յաջողութիւն ցոյց կուտային դրամանենգներու երեւան հանման ու ձերբակալման մէջ, և այս պատճառաւ մեծապէս կը պատուուէին ու կը վարձատրուէին։ Բայց այժմ ապացուցուած է որ այդ ոստիկանք իրենք իսկ կը շինեն եղեր այդ կեղծ դրամներն, և ապա իրենց մտադրած զոհին տան կամ պարտիզին մէջ ձգելով, անոր բնակարանը կը կոխեն եղեր, և անմեղ մարդն ապա իբրեւ ոճրագործ կառավարութեան կը յանձնեն եղեր։ Այս յայտնութիւնք գէշ տպաւորութիւն մը յառաջ բերին, և Վեհ. Սուլթանն, հանրային գործոց բարւոք տեսչութեան համար ունեցած մասնաւոր հոգածութեամբ, իւր մէկ ուշիմ պաշտօնակալին՝ դնդապետ Ահմէտ պէյին՝ որ ոստիկանական գործոց մէջ մասնաւոր յաջողութիւն ունի, պաշտօն յանձնեց Ոստիկանութեան նախարարին հետ խորհրդակցութեամբ բարւոքել մայրաքաղաքիս ոստիկանութեան վիճակն։

Ինչպէս Լըվանթ Հէրըլտ և տեղական ուրիշ ամեն թերթեր ժամանակին պատմեցին, 64րդ յօդուածի խընդիրը վերստին յուզուեցաւ Անգլիոյ Երեսփոխանաց Ժողովոյն մայիս 25 նիստին մէջ, նախաձեռնութեամբ Պ. Ճէյմս Պրայսի, որ գործոց վիճակին վրայ ինչ ինչ տեղեկութիւններ տալէ յետոյ, դրաւոր առաջարկ մը ներկայեց, խնդրելով որ Վեհ. Թագուհւոյն կառավարութիւնը, դաշնագրին ստորագրող մեծ տէրութեանց գործակցութեամբ, չարունակէ աշխատիլ այդ խնդրոյ կարգադրման համար։ Լորտ Կրանվիլի փոխանորդը՝ Լորտ Էտմընտ Ֆիձմօրիս, և յետոյ Պ. Կլատսդոն, բանախօսութիւններ ընելով, խնդրոյն արդի կացութեան նկատմամբ Պ. Ճ. Պրայսի տեսութեանց հաւանեցան։ Պ. Աշմէտ Պարթլէթ կայսերական կառավարութեան շահերը պաշտպանեց անգլիական տեսակէտով։ Պ. Կլատսդոն ճանչեց և հաստատեց այն պարտաւորութիւններ, որք Անգլիոյ համար կը ծագին Պէրլինի դաշնագրին 64րդ յօդուածէն և Կիպրոսի դաշնագրէն։ Խնդրեց սակայն որ Պ. Պրայս իւր առաջարկէն յանուէ «միւս տէրութեանց հետ գործակցութեամբ» պայմանն, որպէս զի Անգլիա կարենայ առաւել ազատօրէն գործել։ Այս բարեփոխմամբ, ներկայացեալ առաջարկը քուէարկուեցաւ Խորհրդարանէն, ուր սակայն, այս բանախօսութեանց միջոցին, հազիւ 40 անդամք ներկայ էին աւելի քան 600 անդամներէ, որոցմէ կը բաղկանայ Երեսփոխանաց ժողովը։

Աւելորդ է յարել թէ այս այլ և այլ վիճաբանութիւնք ու բանախօսութիւնք լրագրական խորհրդածութեանց առատ նիւթ մատակարարեցին։ Լըվանթ Հէրըլտ թերթն ևս այս առթիւ քանի մը յօդուածներ հրատարակեց, պատշաճ ոճով մը վերստին պնդելով ծանուցեալ բարենորոգմանց պէտքին վրայ, և գոհութիւն յայտնելով կայսերական կառավարութեան բարի տրամադրութեանց նկատմամբ։— Իսկ քանի մ՚Անգլիականք Հայոց պատգամաւորութեամբ Լորտ Տըֆրինի ներկայանալուն առթիւ, Ազգային Պատրիարքարանն հարկ դատեց հրատարակել լրագրաց ոմանց մէջ թէ այդ պատգամաւորութիւն որ և է պաշտօն չունէր Պատրիարքարանի կողմէ։

Գալով մեր ազգային գործոց, ընթերցողք լրագրոյս մէկ ուրիշ կողմը պիտի գտնեն Ազգային Երեսփոխանական Ժողովոյ 1883 տարւոյ շրջանին հինգ առաջին նիստերուն համառօտագրութիւնն, որք մեր դադարման միջոցին տեղի ունեցան. Մեր վաղուան թուով ալ պիտի գտնեն Վարչական Ժողովոյ, Խորհրդոց և Յանձնախմբոց այդ երկամսեայ գործունէութեան մէկ մանրամասն համառօտագրութիւնն։ Ասոնցմէ պիտի տեսնուի թէ ազգային պաշտօնական մարմինք այս երկու ամսոց միջոցին պարապ չեն կեցած, բայց իրարու յաջորդող խորհրդակցութիւնք ու վիճաբանութիւնք՝ ցարդ հանրօգուտ արդիւնք մը չեն ունեցած։ Արդարեւ ուրախալի երեւոյթ մ՚է այն խստապահանջութիւն, զոր Ազգային Ժողովը սկսած է ցոյց տալ ազգային ներքին գործոց նկատմամբ։ Ցորչափ այսպէս իւր հոգածութիւնը սահմանափակէ միայն մեր ներքին գործոց վրայ, Երեսփոխանական Ժողովը թէ՛ կատարելապէս ապահով դիրքի վըրայ կը գտնուի և թէ՛ օգտակար գործ մը կը կատարէ։ Կը մնայ միայն տեսնել թէ Ազգային Ժողովոյ այս գովելի տրամադրութիւնք մինչեւ ո՛ր աստիճան քաջալերութիւն պիտի գտնէ գործադիր իշխանութենէն, որ ցարդ եղած հարցմանց ու պահանջուած քննութեանց յետաձգումներ խնդրելու ձեւով եթէ պատասխանեց։ Բայց այս նիւթոց վրայ մեր դիտողութիւնները մասնաւոր տեսութեան մը վերապահելով, և խոստանալով թէ մեք ևս, մեր սահմանափակ կարողութեան չափով, յետ այսօրիկ մեր ներքին տեսութեանց գլխաւոր նիւթ պիտի ընենք մեր ազգային խնդիրներն, առ այժմ կը շատանանք հաստատելով թէ ազգային կացութիւնն այսօր աւելի գէշ չէ քան որչափ էր մեր դադարումէն առաջ, և այս ալ բան մ՚է։

Պաշտօնական գործունէութեան ապարդիւն վիճակին դէմ մխիթարական հակապատկեր մը կը կազմեն դպրոցական հարցաքննութիւններն ու հանդէսներն, որք ամիսէ մը ի վեր սկսած են։ Ըսել չենք ուզեր թէ անխտիր ամեն դպրոցի, թէ ազգային թէ մասնաւոր, տարեկան քննութիւնները գոհացուցիչ վիճակ մը երեւան կը հանեն։ Մեք սակայն կը շատանանք այն փիլիսոփայական մտածութեամբ թէ չկայ դպրոց մը ուր հայ տղայն տարւոյ մը միջոցին բան մը չսորվի. չկայ դպրոց մը, որչափ ալ աղքատ լինի, որչափ ալ անկարող հոգաբարձուաց տեսչութեան ներքեւ գտնուի, որ ամեն տարի յաւելում մը չընէ ազգային անհատից օգտակար ծանօթութեանց գումարին վրայ։ Բայց այս չոր մխիթարութենէն աւելի էական, աւելի կարեւոր արդիւնք մը կայ, յորմէ նուազ փիլիսոփայական և աւելի դրական, աւելի խստապահանջ միտքերն ևս կրնան գոհ լինել, և այն ալ սա է թէ այս վերջին երեք շաբաթներու միջոցին տեսանք այնպիսի վարժարանաց հարցաքննութիւններ, յորս երկու սեռէ հայ պատանեկութիւնն իրական յաջողութիւններ ձեռք բերած էր, կ՚ակնարկենք Պէրպէրեան, Գուրգէնեան և Մեզպուրեան վարժարանաց քննութեանց ու մրցանակաբաշխութեանց, որք արդէն կատարուած են։ Բայց ասոնց նկարագրութիւնն, և այդ առթիւ մեր խորհրդածութիւններն, ուրիշ թուոյ մը թողուլ կը պարտաւորինք տեղւոյ անձկութեան պատճառաւ։

Ափսոսով ենք թէ մեզ հետ բոլոր գրասէր հասարակութիւնը խորին վիշտ պիտի զգայ իմանալով թէ յուլիսի 2/14ին գիշերը մեծ հրդեհ մը տեղի ունեցած է Մխիթարեան Միաբանութեան Ս. Ղազարու վանքին մէջ, ի Վինետիկ։ Ամբողջովին հրոյ ճարակ եղած է վանքին հարաւային թեւը 23 սենեակներով, և վնասուած են արեւմտեան և հիւսիսային թեւերն ալ։ Բարեբախտաբար, ո՛չ հայ տպագիրք, ո՛չ հայ գրչագիրք, ո՛չ իսկ եւրոպական տպագիրք, ո՛չ թանգարանք, ո՛չ տպարան, ո՛չ դիւանք և ո՛չ սպասք եկեղեցւոյ վնաս չեն կրած ամենեւին։ Այսու հանդերձ, եղած նիւթական վնասն 200,000 ֆրանքէն պակաս չհաշուուիր։

Ջեռուցանէջէն ելած է հուրը, ցարդ եղանակն անծանօթ, այսչափ կը գիտցուի թէ նոյն օրուան անհընարին ջերմութենէն, ձեղուան ներքեւ եղած սենեկաց մէջ կարելի չէր եղած նստիլ։ Միաբանութեան ջանից ազդուապէս օժանդակած են, թէեւ մի քիչ ուշ, մօտակայ կղզիներու և քաղաքին ջրհանակրաց խումբն, որոցմէ 2 հոգի վիրաւորուած են։ Հրդեհն իբր 8 ժամ տեւած է, սաստիկ հովէ մը արծարծեալ։ Ընթայարանը կահ կարասեաւ այրած է։ Երկրորդ երեկոյն կրակը վերսկսած է, բայց ջրհանները շուտով մարած են։ Վինետիկի լրագիրք, այս հրդեհին պատմութիւնն ընելով, մեծ համակրութեամբ կը խօսին Մխիթարեան Միաբանութեան վրայ։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ

Ազգ. Երեսփոխանական Ժողովոյ 1883 տարւոյ նստաշրջանը բացուեցաւ մայիս 27ին, Ս. Պատրիարք Հօր մէկ գրաւոր ճառովը, որոյ պատճէնը պիտի գտնուի մեր յաւելուածական թերթին մէջ։ Առաջին գործն էր բնականաբար նորընտիր Երեսփոխանաց վաւերացումը։ Վիճակաւ դադարեալ եկեղեցական Երեսփոխանաց տեղ, որոցմէ մին էր Գեր. Խորէն Նար Պէյ Սրբազան, ընտրուած էին.

Տ. Յովսէփ վարդ. Այվազեան
Տ. Գարեգին » Թաժմարեան
Տ. Սուքիաս քհնյ. Սահիանեան
Տ. Գաբրիէլ » Խանճեան

Ասոնց հետ վաւերացան մայրաքաղաքիս այլ և այլ թաղերէն ընտրուած հետեւեալ անձինք, որք ընդունած են երեսփոխանական պաշտօնը։

Գումգափու և Եէտիքուլէ
Սիմոն պէյ Մաքսուտեան
Պէշիկթաշ
Միհրան էֆ. Պարոնիկեան
Խասգիւղ
Յովհաննէս էֆ. Արշակունի
Յակոբ » Տէրվենեան
Մարգար » Գուլագզեան
Յակոբ պէյ Խանամիրեան
Ռուբէն էֆ. Պօլիկուրեան
Պերա
Ռէթէոս էֆ. Թաղէօսեան

Ազգ. Ժողովոյ Բ. նիստը տեղի ունեցաւ յունիս 3ին, յորում նորընտիր Երեսփոխանաց վաւերացման գործողութիւնը շարունակուեցաւ։ Մաթիոյ և Գումգափուի Մայր եկեղեցւոյ թաղերէն ընտրուած հետեւեալ անձինք ընդունած էին երեսփոխանական պաշտօնը։

Սարգիս էֆ. Աղաբէկեան
Յովհաննէս » Նուրեան
Սահակ » Աբրօ
Սիմաւոն » Մաքսուտ
Ռուբէն » Կիւմիւշկէրտան
Տիգրան » »
Յակոբ » Գուրգէն
» » Արշակ
Տոք. Տիգրան » Աճէմեան
Գրիգոր » Կիւմիւշկէրտան

Մայր-Դիւանը կազմելով Ազգ. Ժողովոյ Ատենապետ վերընտրեցա

Ցոլթ. Յ. Թիրեաքեան էֆ. Բ. Ատենապետ՝ Քրիստոստուր էֆ. Ղազարոսեան, Գ. Ատենապետ՝ Յակոբ պէյ Խանտանեան։ Ա. Ատենադպիր ընտրուեցաւ Մինաս Չերազ էֆ։

Մոռոլ զաւեշտաթերթի հրատարակիչ Գէորգ էֆ. Այվազեան, որ տղայական սանձաւորի մը պատճառաւ ցկեանս աքսորման դատապարտուած էր, նամակ մ՚ուղղելով առ Ազգ. ժողովն, որոյ մէկ անդամն էր, կը յայտնէր թէ ազատութիւն ձեռք բերելու համար ամէն միջոց ի գործ դրուած էր, և կայսերական շնորհման ալ դիմում եղած էր, բայց ի զուր, և կը խնդրէր որ եթէ Ազգ. իշխանութիւնը ցարդ չկարողացաւ այս ցաւալի կացութենէն ազատել զինք, գոնէ Երեսփ. ժողովը բարեհաճի հրամայել առ որ անկ է, որ իւր աքսորում փոխադրուի, որովհետեւ բանտին մէջ հետըհետէ առաւել կը տկարանայ։ — Ս. Պատրիարք Հայրն և Քաղաքական ժողովոյ անդամ Մամիկոնեան Միքայէլ էֆ. յայտարարեցին թէ Այվազեան էֆ.ի ազատութեան համար ջանք չեն խնայած։ Ժողովը գոհ եղաւ, և յանձնարարեց որ շարունակեն իրենց ջանքերը։

Ազգ. ժողովոյ Գ. Նիստը տեղի ունեցաւ յունիս 11ին, յորում Ազգ. ժողովոյ դիւանաց ընտրութիւնը կատարեցաւ։

Խմիրեան Մատթէոս Սրբազանի առաջարկութեամբ, որոշուեցաւ նոյնութեամբ տպագրել Ազգ. ժողովոյ հաստատման թուականէն (1860) մինչեւ 1870 օրուան ամէն անտիպ մնացած ատենագրութիւններն, և ընդհանրապէս ժողովոյն ատենագրութիւններէն յետ այսօրիկ բաւական թուով ղրկել գաւառական վարչութեանց, որպէս զի ամբողջ Ազգը տեղեկութիւն ունենայ Սահմանադրական ժողովոյ գործառնութեանց վրայ։

Վարչութեան յանձնարարուեցաւ պատասխանել գաւառացի երեսփոխանի մը սա հարցմանց. 1. Որչա՞փ նպաստ ղրկուեցաւ Շատախցւոց, և այժմ ի՞նչ վիճակի մէջ են այդ դժբախտ արկածեալք։ 2. Ստո՞յգ է թէ վանայ հիւսիսակողման գաւառակաց Հայերը գաղթել սկսած են։ 3. Երուսաղէմի պարտուց բարձման համար զինուորական տուրք հետ մարդ գլուխ 3 ղրուշ հաւաքելու մասին Ազգ. վարչութեան և Բ. Դրան միջեւ բանակցութիւնք ի՞նչ վիճակի մէջ են այժմ։

Փափազեան Սահակ էֆէնտի ինչ ինչ գրաւոր առարկութիւններ ըրած էր Տնտեսական խորհրդոյ մէկ Պաշտօնական Յայտարարութեան դէմ, որոյ պատճէնը պիտի գտնուի մեր յաւելուածական թերթին մէջ (վաղը)։ Վարչութեան յանձնարարուեցաւ պատասխանել։

Գուլպաքչեան Մարգար էֆ. գրաւորապէս կ'առաջարկէր մայրաքաղաքիս ազգային եկեղեցեաց և կալուածոց մէկ վիճակացոյցը շինել, և մշտնջենաւոր Հոգաբարձութիւն մը կարգել անոնց արդիւնաւորապէս մատակարարման համար։ Առաջարկը [illegible] դիւանին յղուեցաւ ի նախաքննութիւն։

Սահմանադրութեան համեմատ, Վարչութիւնը պարտաւոր է իւր գրաւոր համարատուութիւնն և Պատրիարքարանի ելմտացոյցն ու հաշուեկշիռը ներկայել Ազգ. ժողովոյ մէն մի նստաշրջանի սկիզբը։ Գ. Նստին ասոնք դեռ պատրաստ չէին, բայց Վարչութեան անդամք խոստացան Դ. Նստին բերել։

Ազգային ժողովոյ Դ. Նիստը տեղի ունեցաւ յունիսի 24ին, յորում Ցքթ. Գասպար էֆ. Գասպարեան, որ Խասգիւղի Ս. Խաչ թաղէն ընտրուած էր, Երեսփոխան հռչակուեցաւ։ Երեսփոխան Մ. Մամիկոնեան, Ռ. Թագւորեան, Յ. Պէկեան, Յ. Գուրգէն, Մ. Զօպանեան, Յ. Խթիւճեան և Մ. Մելիքեան էֆէնտիներու ստորագրութեամբ գիր մը ներկայացուեցաւ առաջարկող թէ, օդերուն տաքութեան պատճառաւ ժողովն իր նիստերը դադրեցնէ մինչեւ 15 օգոստոս։ Նկատելով որ Ազգ. ժողովն արդէն տասն և հինգ օրն անգամ մը կը գումարի, և Վարչութեան համարատուութիւնը կայ որ դեռ ներկայացուած չէ, այս առաջարկ զայրոյթ պատճառեց Երեսփոխանաց մեծամասնութեան, որ 4ի դէմ 20 քուէով մերժեց զայն։ Կտակաց Հոգաբարձութեան ներկայ վարչութեան օրով դեռ չկազմուելուն վրայ Գաբրիէլ քահանայի հարցում մը վարչութեան յղուեցաւ ի պատասխանատուութիւն։ Մնակեան ժառանգութեան խնդրոյն վրայ Ս. Սուրէնեան էֆ.ի հարցման վարչութիւնը դեռ պատասխան բերած չլինելով, Սուրէնեան էֆ. կրկնեց իւր հարցումը։ Մամիկոնեան էֆ.ի դիմաց Քաղաքական ժողովոյ յայտնեց թէ տակաւին չկրնար պատասխան տալ, և առաջարկեց որ վարչութեան յղուի։ Սուրէնեան էֆ. դիտել տուաւ որ այս հարցում ալ նախորդին քով պիտի երթայ, և հարկ պիտի լինի յաջորդ Նստի մը մէջ երրորդել զայն։ Քանի որ Ազգ. ժողովը պայմանաժամ որոշած էր, հարկ էր որ վարչութիւնն այդ պայմանաժամու մէջ բերէր իւր պատասխան։ Ժողովը միաձայնութեամբ որոշեց որ Սուրէնեան էֆ.ի նոյն վերահարցումը վարչութեան յղուի, մինչեւ յառաջիկայ Նիստ պատասխանն ստանալու պայմանաւ։

Կարդացուեցաւ վարչութեան պատասխանագիրը Փանոսեան էֆ.ի հարցման, վերաբերմամբ 1870ի Բերայի մեծ հրդեհէն վնասեալ աղքատաց բաշխուած նպաստից հաշւոյն։ Քաղ. ժողովը կը յայտնէր թէ նոյն հարցում 1877ին ալ տեղի ունենալով, ժամանակին Քաղ. ժողովը պատասխան մը բերած է Ազգ. ժողովոյն։ Արդէն Քաղ. ժողովը կ'ըսէր նաեւ թէ Համազգային Ցանձնաժողովոյ անդամ Նորատունկեան Յակոբ և Մանուկեան Սննեքերիմ էֆէնտիներէն ալ ուղղակի բացատրութիւններ ստանալով, գոհացուցիչ գտած էր զայնս, և թէ արժան գտած էր՝ առանց որ և է մասնաւոր անօրինութիւն մ՚ընելու՝ Ազգային ժողովոյն ներկայել 77ի Քաղաքական ժողովոյն պատասխանագիրն, որ նոյնպէս կարդացուեցաւ։ Սա կ'ըսէր թէ Նորատունկեան Յակոբ և Մանուկեան Սննեքերիմ էֆէնտիք Բ. Դրան առաջարկով Ազգային Պատրիարքարանէն նշանակուելով, Համազգային Ցանձնաժողովէն տրուած գումարներն հրկիզելոց բաշխելէ յետոյ, իրենց հաշիւներն ալ նոյն Ցանձնաժողովոյն տուած են, որով խնդիրն ազգային շրջանակէն դուրս կարգադրուած լինելով, 1870էն ի վեր իրարու յաջորդող Քաղաքական ժողովներն հարկ չեն գտած միջամտել և հաշիւ պահանջել։ Փանոսեան էֆէնտի դիտել տուաւ թէ իւր պահանջածն այն ազգային յատուկ յանձնախմբի հաշիւն է, որ յայնժամ Բերայի մէջ կազմուեցաւ լոկ Հայերէ, և Հայ հրկիզելոց յատկացեալ գումարը բաշխեց, և ո՛չ Համազգային Ցանձնաժողովին հաշիւն, որոյ հետ գործ չունինք։ Մուգինեան էֆէնտի յայտնեց որ 77ի Քաղաքական ժողովոյն պատասխանագրոյն վրայ լռութիւն պահուած էր. եթէ ժողովն ուրիշ բան մը հասկնալ կ'ուզէր, ուրիշ ձեւով հարցում մը պէտք էր ընել, և յայնժամ ներկայ վարչութիւնն ալ տարբեր պատասխան մը կը բերէր։ Սուրէնեան էֆէնտի ըսաւ թէ վարչութիւնը քանի որ Մանուկեան և Նորատունկեան էֆէնտիներէն բացատրութիւններ ստացեր և գոհ եղեր է, պէտք էր որ Ազգային ժողովոյն բերէր տեսնելու համար թէ Երեսփոխանութիւնն ալ գոհացուցիչ կը նկատե՞ր զանոնք։ Մուգինեան էֆէնտի պատասխանեց թէ 83ի Քաղաքական ժողովը նոյն պատասխանն ընդունած է, զոր ստացած էր 77ի Քաղաքական ժողովը։ Ս. Փափազեան էֆէնտի եռանդուն բանախօսութիւն մը սկսաւ, դիտել տալով թէ ամէն անգամ որ Ազգային ժողովն որ և է դրամական խնդրոյ ձեռնարկէ, կարծես թէ զօրաւոր ձեռքէ մը կ'արգիլուի, ահա՛ յոյժ այդ դրամական խնդրոյ վրան գոցելու ջանքեր կը լինին։ 77ի և 83ի Քաղ. ժողովոց պատասխանները հակասական են. զի մինչդեռ նախորդն իբրեւ կառավարական խնդիր՝ չէր ուզած միջամտել այս գործին, ներկայ վարչութիւնը կանչեր է յանձնաժողովին Հայ անդամներն և բացատրութիւն պահանջեր է իբրեւ Ազգ. ժողովէն ընտրեալ վարչութիւն մը։ 77ի վարչութեան պատասխանը լռութեամբ չընդունուեցաւ. այլ 57 անլոյծ խնդրոց կարգն անցաւ, և իւր օրակարգին կը սպասէր, երբ արտասովոր խնդիրներ վրայ հասան։ «Բերայի հրկիզելոց սահմանեալ գումարէն մաս մը աւելնալով կը մնայ Նորատունկեան Յակոբ էֆ.ի քով. Ժամանակ անցնելով, մեծատունք ոմանք կը հարցնեն թէ ի՛նչ է այդ գումարին քանակութիւնն և ի՛նչ պիտի ընէ. Յակոբ էֆ. կը պատասխանէ թէ յաւելեալ գումարին վրայ որոշ բացատրութիւն չկրնար տալ, բայց իւր զաւակը գիտէ, ինչպէս նաեւ Խրիմեան Սրբազանը։ Զասանք լսելով, խնդրոյն հետամուտ եղայ, և քննութիւններ ըրի։ Ի նպաստ հրկիզելոց եղած հանգանակութենէն կառավարութիւնը 14,000 ոսկւոյ գումար մը կ'որոշէ Հայոց բաժնին, և Յակոբ էֆ. կը ստանայ զայդ գումար և գանձապետ կը լինի։ Սննեքերիմ էֆ. դուրս կը թողուի Հայոցմէ բաղկացեալ յանձնախմբէն, ուստի նա տեղեկութիւն չունի։ Մարդ գլուխ 3 ոսկի նպաստ կ'որոշուի։ Բերայի բաշխող յանձնախումբը ֆիշեր կը պատրաստէ, զորս հրկիզեալք Յակոբ էֆ.ի գրասենեակը ներկայելով, որոշեալ գումարները կը ստանային։ Բայց այս բաշխման մէջ ոսկալի անիրաւութիւնք եղած էին։ Աղքատներ զրկուած էին այդ նպաստէն, կամ 3 ոսկւոյ տեղ 1 ոսկի առած են. իսկ հրդեհէ չվնասուող անձինք նպաստ ստացած են. այդպիսեաց մէջ կան [illegible] և 1—2 [illegible]։ Տունէ ի տուն մարդ կը ղրկէ Հայ յանձնախմբին կողմէ, և 3—4 հոգին 9—10 կը նշանակեն, պայմանաւ որ աւելի նշանակած թիւերուն սահմանեալ երեքական ոսկին իրենց մէջ յետոյ բաժնեն կէս առ կէս. ոմանք ալ որչա՛փ աւելի գրած են անձանց թիւն՝ այնչափ ոսկի աւելի ստացած են, հաւատացնելով դժբախտ հրկիզելոց թէ իրենց շնորհիւ միայն կ'արժանանան նպաստի։ Ասոնցմէ կարող ենք մակաբերել թէ ուրիշ շատ զեղծումներ ալ եղած են, քանի որ ցուցակ և ֆիշ ի ձեռին ունեցող անձինք հսկողութեան մը ներքեւ չէին։ 77ին ըրած հարցմանս շնորհիւ Բերայի եկեղեցին 1,500 ոսկի շահեցաւ. զի երբ խնդիրն Ազգ. ժողովոյ առջեւ կ'ելնէ, Գ. Գարագէօզեան էֆ., իբրեւ Բերայի Ազգ. կալուածոց հոգաբարձու, Յ. Նորատունկեան էֆ.էն հաշիւ կը պահանջէ, որ կ'ըսէ թէ հաշիւ չկայ, այլ իբր 1,200 ոսկւոյ գումար մը կայ. և որովհետեւ Բերայի եկեղեցիէն 1,500 ոսկի՝ հանդերձ տոկոսօք՝ առնելիք ունէր, 300 ոսկի եւս կը պահանջէ, որպէս զի պարտամուրհակն յանձնէ, զոր ի վերջոյ կը յանձնէ, մինչ Գարագէօզեան էֆ. հաշիւ չպահանջած, թէ՛ 1,200 ոսկին կը պահէր իւր քով և թէ եկեղեցւոյն պարտամուրհակն։ Այսպէս կը վկայէ Ստեփան էֆ. Խնդիրեան, անդամ յիշեալ կալուածոց հոգաբարձութեան»։ Ատենաբանն ապա կը հաստատէ խնդրոյն իսկապէս ազգային լինելը, դիտել տալով թէ, քանի որ պատուիրակներն Ազգ. Պատրիարքարանէն նշանակուած են և ո՛չ ուղղակի կառավարութենէն, ինչպէս եղած է ուրիշ առիթներու մէջ. քանի որ Հայոցմէ ընտրուած յանձնախումբ մը բաշխած է դրամներն. քանի որ Բերայի եկեղեցին այս գործի մէջ 1,500 ոսկւոյ շահ մը ունեցած է, և քանի որ այսպէս հարկ գոյացած է ստուգելու յաւելեալ գումարին ճիշդ քանակութիւնն, որ դուցէ 1,200 ոսկիէն աւելի էր, Ազգ. ժողովն իրաւունք ունի միջամտել այս խնդրոյ։ «Մեր դժբախտութիւնն է որ, ազգային գործոց մէջ ամէն անգամ որ դրամական խնդիրներ ծագին, չյուսացուած մարդիկ երեւան կ'ելնեն, կարծես թէ գետնէն կը բուսնին, ունեւոր, համբաւեալ և ծառայներու տէր մարդիկ, որք գործի գլուխ կ'անցնին, կը սկսին աշխատիլ, գործերը կարգադրել . . . (Փանոսեան էֆ.—Եւ ստակներն ազգասիրաբար կլլել։) Մեզ նման հասարակ մահկանացուք իրենց աչքին ոչինչ կ'երեւին, կ'անարգուին, վարժապետներն ու գրագէտներն ողորմելի և անօթի արարածներ կը համարուին։ Պատրիարքը միշտ կը գանգատի թէ դրամ չկայ. բայց եթէ Ն. Սրբազնութիւն մեզ աջակցի, պիտի տեսնենք թէ ի՛նչ պահուած գումարներ կան»։ Այս բանախօսութիւն ուժգնապէս ծափահարուեցաւ երեսփոխաններէն և հանդիսաւոր ունկնդիրներէ։ Մուգինեան Մ. էֆ. «Իրաւ է որ այս գործի մէջ մի քանի սխալներ պատահած և մեղքեր ու զեղծումներ գործուեցան, բայց ես կ'ըսեմ թէ գործած յանցանաց Փափազեան էֆ. եւս մեղսակից է»։ Ատենաբանը կը բացատրէ թէ 77ին Փափազեան էֆ. լռութիւն պահած էր վարչութեան պատասխանագրոյն վրայ։ Փափազեան էֆ. զայրացմամբ կը մերժէ զայս առարկութիւն, հաստատելով թէ վարչութեան յանձնարարութեան վրայ ժողովը խնդիրն 57 անլոյծ խնդրոց կարգն անցուց, որոց 8-10ը թէեւ տաքէն կարգադրեցան, բայց մինչեւ այսօր կարգը չէր եկած Բերայի խնդրոյն։

Ի վերջոյ, Փանոսեան էֆ.ի հարցումն հարցապնդման փոխուելով, յաջորդ Նստին օրակարգն անցաւ։

Ապա ժողովը ձեռք առաւ վարչութեան համարատուութեան խնդիրն։ Այս Նստին ալ ո՛չ համարատուութիւն ներկայացուած էր, ո՛չ Պատրիարքարանի հաշուեկշիռ ու ելմտացոյցը։ Մուգինեան էֆ. բացատրեց վարչութեան կարծիքը թէ քանի որ Ազգ. ժողովն հարցման և հարցապնդման դրութիւնն ընդունած է, վարչութիւնն այլ եւս մասնաւոր համարատուութիւն մ'ընելու պարտաւոր չէ, այլ ըստ Ներքին կանոնագրի, Սպիտակ Տետր մը միայն պարտի ներկայել, երբ հարկ տեսնէ։ Իսկ եթէ ժողովը կը փոխէ իւր որոշումը զոր տուած է 1878ին, և Սահմանադրութեան տառին կը վերադառնայ, պէտք է իւր որոշումը գրաւորապէս հաղորդէ վարչութեան։ Ք. Ղազարոսեան էֆ. ցաւ յայտնեց որ վարչութեան անդամք, առանց յիշելու թէ իրենց համարատուութիւնը ժողովոյն Ա. Նստին մէջ պարտէին ներկայել, մինչեւ Դ. Նիստ բան մը չեն ըսեր, և այսօր իսկ իրենց տալ բարեհաճած բացատրութիւնք գրաւոր չեն։ Մուգինեան էֆ. կը հարցունէ թէ վարչութիւնն ի՛նչ ընէ, Սահմանադրութեան տրամադրութեա՞նը հետեւի, թէ Ներքին կանոնագրի բարեփոխեալ յօդուածոց. Սպիտակ տե՞տր հրատարակէ, թէ Համարատուութեան տեղեկագիր բերէ նախորդ վարչութեանց պէս։ Ձայներ. —«Ամենքն ալ մի և նոյն բանն են, այսինքն համարատուութիւն. մին կամ միւսը պէտք էր ցարդ բերէիք»։ Ս. Փափազեան էֆ. «Սպիտակ տետրն համարատուութեան նոր ձեւն է»։ Մ. Մուգինեան էֆ. «Ազգ. ժողովոյ Ներքին կանոնագրին մէջէն վերցուած է համարատուութիւն բառը»։ Ս. Փափազեան էֆ. —«Ի՛նչ, միթէ համարատուութիւն բա՞ռն ալ շատ տեսաք»։ Մուգինեան էֆ. —«Հարցում, հարցապնդում և Սպիտակ տետր», ասոնք են արդի վարչութեան համարատուութեան եղանակն, ըստ օրինակի եւրոպական ազգաց։ Մու[illegible] Բեյ էֆ. և Փափազեան էֆ. Սպիտակ տետրի հաստատման պատմութիւնը կ'ընեն։ Մինչեւ 1878, վարչութիւնք իրենց պաշտօնավարութեան վերաբերեալ գործոց համարատուութիւնը կ'ընէին տպեալ տետրակներու միջոցաւ, յորս անոնք այլ և այլ խնդրոց պատմութիւնը կ'ընէին՝ երբեմն արձանագրութիւններէն տարբեր և խեղաթիւրեալ ձեւով մը։ Այս անպատեհութեան առաջքն առնլու համար, 1878ի Ազգ. ժողովն որոշեց որ վարչութիւնն իւր կրած խնդրոց վերաբերեալ պաշտօնագրերը նոյնութեամբ հրատարակէ, երբ մասնաւոր նկատողութիւնք արգելք չլինին, որպէս զի ժողովը տեղեկանայ Ազգ. խնդրոց իսկական կացութեան։ Երեսփոխանք ոմանք, և ի մէջ այլոց Մ. Չէրազ էֆ. խստութեամբ կը դատապարտեն ներկայ վարչութեան համարատուութենէ և իրեն ուղղեալ հարցմանց ճշգիւ պատասխանելէ փախուստ տալն, որոյ վրայ Մուգինեան էֆ. ի դիմաց Քաղ. ժողովոյ վստահութեան քուէ կը պահանջէ։ Բայց ժողովը՝ Ներքին կանոնագրին 84րդ յօդ.ին յենլով, մեծամասնութեամբ կը յայտարարէ թէ վստահութեան քուէի պէտք չկայ, այսինքն ժողովը չգտնուիր այնպիսի խնդրոյ մը առջեւ, որ զվարչութիւնը պարտաւորէ ժողովոյ վստահութեան քուէին դիմելու։ Այս քուէարկութեան վերջ, Քաղ. ժողովոյ ներկայ երեք անդամք կը մեկնին ժողովէն, և երեսփոխանաց վրայ տպաւորութիւն կը գոյանայ թէ յաջորդ Նստին Քաղ. ժողովն հրաժարական պիտի բերէ։ Այսպէս կը վերջանայ Ազգ. ժողովոյն Դ. Նիստն, որ կարի յուզեալ էր, և երբեմն աղմկալից։

(Ազգ. ժողովոյ վերջին Նստին համառօտագրութիւնը՝ վաղուան թուով։)

ԿԱՐՆՈՅ
ՀԱՅ ԲԱՆՏԱՐԿԵԱԼՔ

—o—

Կարնոյ Նահանգին օսմանեան տիրապետութենէն կորզելու նպատակաւ գաղտնի ընկերութիւն մը կազմած լինելու ամբաստանութեան ներքեւ գտնուող Հայոց դատաստանն երկրորդ անգամ կատարեցաւ տեղւոյն եղեռնադատ ատենին առջեւ յունիս ամսոյ սկիզբն եւ վճիռը տրուեցաւ յունիսի 11րդ չարաթ օրն։ 56 բանտարկելոց 16ին անմեղութիւնը ճանչցուելով, արձակուեցան. մնացելոց մէջէն, ազատ թողուեցաւ պատկերհան Միքայէլ, որ թէեւ իւր փորագրական արհեստով նպաստած էր գաղտնի ընկերութեան գործողութեանց, բայց իւր ընկերաց դէմ ոստիկանութեան տեղեկութիւններ տուած լինելով, ծառայութիւն մը մատուցած էր կառավարութեան. բայց եւ այնպէս, Միքայէլ երկու տարի ոստիկանական հսկողութեան ենթարկուեցաւ։ Մնացեալ 39 Հայք այլ եւ այլ պայմանաժամերով բերդարգելութեան դատապարտուեցան. Կէրէքցեան Խաչատուր, որ այս դաւադրութեան գլխաւոր հեղինակը նկատուած էր, 15 տարի պիտի կրէ բերդարգելութեան պատիժը. Տիրէքթօր Յովհաննէս եւ Թէրզիպաշը Յակոբ 10 տարի. Կոշկակար Աղեքսան՝ 7 տարի, Գալայճը Գալուստ, Օհանճեան Շաւարշ, Փամկոչեան Գալուստ եւ կոշկակար Ս. Յովհաննէս՝ 6ական տարի. մնացեալ 31 անձինք՝ 5ական տարի։ Իսկ Ներշկեան Կարապետ որ չէր ձերբակալուած, յետոյ 13 տարի բերդարգելութեան դատապարտուեցաւ ի բացակայութեան։

Դատաստանն հրապարակային էր, եւ խուռն բազմութիւն ներկայ կը գտնուէր։ Ի պաշտպանութիւն ամբաստանելոց կառավարութենէն նշանակուած փաստաբանք էին Համամճեան Յակոբ էֆէնտի, Թուղլաճեան Տիգրան էֆէնտի եւ Օսման Ֆայիդ էֆէնտի։ Նախ կը կարդացուի ամբաստանագիրն, որ ծանօթ է մեր ընթերցողաց։ Ապա ընդհ. դատախազ Խամէթ պէյ կ'երկրորդէ ամբաստանագրոյն պարունակութիւնն։ Ի հաստատութիւն ամբաստանութեան վկայներ մէջ կը բերուին։ Բեռնակիր Յովհաննէս կը վկայէ թէ Կէրէքցեան Տիգրան Թէրզիպաշը Յակոբի տունէն ծանր սնտուկ մը յանձնած էր իրեն, զոր տուն մը փոխադրեց 20 բարա վարձքով։ Զօրեպան Յարութիւն կը վկայէ թէ Կէրէքցեան Խաչատուր քաղաքէն դուրս պայուսակ մը յանձնած էր իրեն վան տանելու համար։ Ասոր մէջ կային ծանուցեալ երդմնագրերն, որովք դաւադիրք կապուած են իրարու հետ։ Պատկերհան Միքայէլ կը վկայէ թէ ինք աղքատ մարդ մ'է, եւ Խաչատուր, Տիրէքթօր Յովհաննէս եւ Թէրզիպաշեան Յակոբ իրեն դրամ տալով, քարի մը վրայ փորագրել տուած են երեւան եղած երդմնագրերն եւ այլ թուղթերը, զորս դրամական վարձքով ուրիշի մը ցրուել կուտան եղեր։ Գլխաւոր ամբաստանեալք կը հարցաքննուին։ Խաչատուր կ'ըսէ թէ ինք Օսմ. տէրութեան դէմ դիտում մը չէ ունեցած. իրօք վան գնացած է եւ Խրիմեան Հայրիկը տեսած. այլ ո՛չ այն նպատակաւ, որ իրեն կը վերագրուի։ Կազմուած ընկերութեան նպատակն էր [illegible], որով պիտի աշխատէին իրենց անձին բարւոքման, հրաժարելով ոգելից ըմպելիներէ, անառակութիւններէ, եւն., կիրակի օրերն հաւաքուելով, կարդալով, ուսանելով ու զիրար կրթելով։

Դատաստանին երկրորդ օրը նմանապէս խուռն բազմութիւն ներկայ էր։ Նոյն օրը տեղի ունեցած հարցաքննութեամբք կը հաստատուի թէ ամբաստանեալներէն ոմանք վերոյիշեալ երդմնագիրը ցրուած են Կարնոյ եւ շրջակայ գիւղերու Հայոց մէջ. բայց կ'ըսեն թէ իրենց նպատակ յեղափոխական չէր։ Անոնք տեղեկութիւն չունին նաեւ հայկական զինուորագրութեան մը վրայ, ինչպէս ընդհ. դատախազը կ'ըսէ թէ երեւան հանուած է։ Ապա փաստաբանք կը սկսին իրենց պաշտպանողական ճառեր։ Համամճեան Յակոբ էֆէնտի կը գանգատի թէ դատին վերաբերեալ թուղթերը կառավարութեան կողմէ դատաստանէն օր մ'առաջ միայն յանձնուած լինելով փաստաբանաց, ժամանակ չեն ունեցած զանոնք քննելու։ Երեք փաստաբանք [illegible] թէ ամբաստանեալներէն միայն մէկ քանին նպատակ մ'ունենալ կը թուին, որ՝ իբրեւ ներքին բարեկարգութեան գործ մը՝ անմեղ է. իսկ մեծամասնութիւնը թէ՛ արդէն տղայ է, եւ թէ անտեղեակ էր միւսներուն նպատակին։ Ուստի կը մնայ գործին եղեռնական դաւադրութեան մը հանգամանքն ունենալն։ Իսկ ընդհ. դատախազը կը պնդէ ընկերակցաց գաղտնի եւ խորհրդաւոր գործողութեանց վրայ, երդմնագրոց պարունակութեան ու խորհրդանիշերուն վրայ, եւ կ'եզրակացնէ թէ յեղափոխական նպատակ ունեցող գաղտնի կազմակերպութիւն մը գոյութիւն ունեցած էր ամբաստանելոց մէջ, որք գործին երեւան ելնելու պահուն, մեծ փութաջանութիւն ցուցած են իբրեւ ապացոյց ծառայելիք թուղթերն հաւաքելու եւ ոչնչացնելու։

Դատարանին վճիռն արտասանուելու օրը, բանտարկեալք ոմանք խնդրագրեր կը ներկայեն, յորս ինչ ինչ կարեւոր իրողութիւնք կը պատմուին։ Աւագեան Խաչատուր յայտներ է թէ ինք տէրութեան դէմ որ եւ է գէշ դիտում չունէր, միւսներուն ըրածէն ալ անտեղեակ էր բոլորովին, բայց ոստիկանք գանակոծելով զինք բանտ տարին։ Թէրզիպաշեան Յակոբ ըսեր է թէ ինք չհարցաքննուեցաւ, թէ բնաւ տեղեակ չէր իրեն վերագրեալ յանցանքին եւ թէ թշնամութեան արդիւնք է ինչ որ Խաչատուր, Միքայէլ եւ Յակոբ ըսին իրեն նկատմամբ։ Տիրէքթօր Յովհաննէս ցոյց տուեր է թէ բոլորովին անտեղեակ էր։ Ամբաստանելոց պարագլուխը՝ Կէրէքցեան Խաչատուր՝ պատմեր է դատարանին թէ ժամանակաւ առեւտրական ընկերութիւն մը հաստատեցին, բայց հարուստներու շահուն դպչելուն պատճառաւ, ցրուեցաւ, եւ ինք քանի մը անձանց հետ խորհելով աղքատաց վիճակին վրայ, իբրեւ միակ միջոց՝ ընկերութիւն մը կազմեցին [illegible] անուամբ, վերեւ նշանակուած նպատակներով. թէ վախնալով որ հարուստք դարձեալ կ'արգիլեն, գաղտնի պահուեցաւ այս կազմակերպութիւն. եւ թէպէտ երդում առնուած է ընկերութեան անդամներէն եւ զինուորի ու տասնապետի անուններն ընդունուած են, բայց տէրութեան դէմ ուղղեալ նպատակաւ մը չէր. թէ ինք վան եւ Տփղիս գնացած է, զի արհեստով գաղաղ է, այսինքն մետաքսագործ, վաճառք գնելու նպատակաւ, եւ ճանապարհորդութեան միջոցին գիւղացւոց թշուառութիւնը տեսնելով կարի ցաւած է եւ իւր առաջադրութեան մէջ հաստատուած. թէ բանտին մէջ անօթի, ծարաւ, անքուն թողուելով, գլուխը խելք չէր մնացած, եւ այս վիճակի մէջ հարցաքննուած լինելով, պատասխանատու չէ իւր բերնէն փախած անճշդութեանց համար, եւ չընդունիր հարցաքննութիւնը։ Կոշկակար Ս. Յովհաննէս յայտներ է իւր խնդրագրով թէ ինք բանտին մէջ գանակոծուեցաւ, եւ մէկ ակռան կոտրեցաւ ոստիկանի մը ձեռամբ, մինչդեռ ինք չար գործի մը մէջ չէր գտնուած։ Էհրամճը Պալաս ալ յայտարարեր է թէ 35 լիրա պարտք ունէր, եւ իրեն խօսք տրուեցաւ վճարել զայն կառավարութեան կողմէ եւ պատուանշան տալ, եւ այսպէս համոզուելով հարցաքննուեցաւ։ Շաւարշ ծանուցեր է թէ ինք երբեք ապստամբական դիտում չէր ունեցած. բայց բանտին մէջ անօթի ու ծարաւ պահուեցաւ, եւ ոստիկան մը վախ տուաւ իրեն թէ զքեզ հանդիստ չպիտի թողունք եթէ այս գիշեր 10 մարդոց անունը չտաս, եւ ահա այսպիսի ազդեցութեան մը ներքեւ հարցաքննուեցաւ։ Վերջապէս կոշկակար Աղեքսան իւր խնդրագրով կայսերական արդարութեան ու գթութեան ապաւիներ է։

Դատարանն իւր վճիռը չտուած, ընդհ. դատախազը սա իմաստով պատասխաներ է վերոյիշեալ գանգատանաց. Ամբաստանելոց յառաջագոյն ըրած խոստովանութիւնք կեղծ են, եւ բաւական են իրենց դատապարտութեան։ Կարեւորութիւն չկրնար տրուիլ վերջին ժամուն եղած այս յայտարարութեանց։ Գանակոծուիլ ու հանգիստ չթողուիլ՝ դատին նիւթէն դուրս են, եւ իբրեւ նոր դատ մը կրնան ներկայացուիլ։ Անհիմն է Պալասի առարկութիւնը թէ ինք հրապուրուած լինի. իւր առաջին գրով ինք իսկ խոստովանած էր թէ Կարնոյ Առաջնորդին քով երթալով ցուցած է երդմնագրերն, եւ ըսած է. «Որովհետեւ այս թուղթերը ունիք մեզ՝ մեր [illegible] եւս տուէք», եւն.։

Պոլսոյ վճռաբեկ ատեանը (Թէմյիզ), որ յառաջագոյն քննած էր Կարնոյ Ամբաստանութեան ատենին որոշումն, եւ ձեւական անկանոնութեան մը պատճառաւ դատաստանը կրկնել տուած էր, այժմ ալ պիտի քննէ դատին վերաբերեալ գիրերն եւ եղեռնադատ ատենին վճիռը։ Յուսալի է որ տրուած պատիժները թեթեւցուին կամ ներուին, ինչպէս կ'ըսուի թէ հաւաստիք տրուեր են Ս. Պատրիարք Հօր։ Կը լսենք նաեւ թէ Կարնոյ Հայ դատապարտելոց խորհուրդ տրուած է իրենց դէմ արձակուած վճռոյ վերաքննութիւնը չպահանջել, այլ Պայրամի առթիւ վեհ. Սուլթանէն ներում հայցել։

ՎԱՆԱՅ ԴԷՊՔԸ

—o—

Մեր դադարման միջոցին, Վանայ 12 Հայ երեւելեաց կողմէ ստորագրեալ հեռագիր մը հասաւ մեծ-եպարքոսին, ծանուցանող թէ Վասպուրականի Հայք շատ գոհ եւ երջանիկ են։ Հեռագրին թարգմանութիւնը մեր թերթին յաւելուածական մասին մէջ պիտի տեսնուի։ Բայց մինչդեռ այդ երեւելիք յանուն Վանեցւոց կը խօսէին, կը թուի թէ Վանեցիք համակարծիք չէին անոնց. որովհետեւ Վանէն յԱզգ. Պատրիարքարան, մեզ եւ տեղական ուրիշ լրագրաց գրուած նամակներ կը ծանուցանեն թէ երբ Վանայ ժողովուրդը կը տեղեկանայ այդ հեռագրի պարունակութեան, կարի կը յուզուի, եւ անմիջապէս հանրագիրներ կը պատրաստէ, որք 1000է աւելի անձանց կողմէ կը ստորագրուին քանի մը ժամու մէջ, եւ որովք Վանեցիք կը հերքեն 12 երեւելեաց յայտարարութիւնները։

Այս հանրագրերէն մէկ մէկ օրինակ կը ղրկուին Բ. Դրան, յԱզգային Պատրիարքարան եւ Անգլիոյ եւ Ռուսիոյ դեսպանատանց։ Ժողովուրդն ասով չշատանար, եւ յունիսի 24ին իւր մէջէն պատգամաւորութիւն մը կ՚անուանէ որ, իւր ետեւ ունենալով քանի մը հազար ժողովուրդ, յԱռաջնորդարան կ՚երթայ, ուր նոյն օր նիստ ունէր խառն ժողովն, որուն կը նախագահէր Խրիմեան Սրբազան։ Պատգամաւորութիւնը ժողովոյն ներկայանալով, 12 երեւելեաց, որոց մի քանին անդամ են նոյն ժողովոյ, ստորագրած հեռագրին պատճառաւ ժողովրդեան զգացած ցաւն ու զայրոյթը կը յայտնէ ըսելով թէ՝ «Մեր Օգոստափառ Վեհապետը կը փափագի տեղեկանալ իւր հպատակաց ճշմարիտ կացութեան, զոր կ՚ուզէ բարւոքել օր ըստ օրէ. այդ երեւելիք որո՞վ իշխանութեամբ կ՚ուզեն խաբել զԿ. կառավարութիւնն. զի յայտնի է թէ մեր վիճակ դեռ բարենորոգման կը կարօտի. եւ մեր պարտքն է մեր իսկական վիճակը ներկայել մեր բարեգութ Վեհապետին։» Կը հարցնեն նաեւ թէ որո՞վ իրաւամբ այդ երեւելիք Վանայ ժողովրդեան կողմէ փոխանորդութեան դեր մը տուած են իրենք իրենց։ Խառն ժողովը կը պատասխանէ թէ ինք այդ հեռագրի դէմ բողոք գրած է ի Պատրիարքարան, «Քանի որ Առաջնորդարանն իւր պարտքը կատարած է, այժմ ժողովրդեան կը մնայ կատարել իր պարտքը,» կը պատասխանեն պատգամաւորք։ Ժողովը կը պարտաւորի իւր ատեանն հրաւիրել 12 երեւելիներն, որոց վերինին նման հարցումներ կ՚ուղղեն պատգամաւորք։ Երեւելիք իրենց պատասխաններով չեն կրնար գոհացում տալ, եւ վերջապէս ժողովրդային զայրոյթը պայթելով, ներկայք կը յարձակին երեւելեաց վրայ, զորս չարաչար կը զանակոծեն, այնպէս որ մանաւանդ Թէրզիպաշեան Յարութիւն, Նալբանդեան Կարապետ, Խանճեան Հայրապետ, (ասոր եղբայրն ստորագրած էր եւ նոյն օր բացակայ էր), Այազեան Այազ եւ Նալթանեան Կարապետ անուն երեւելիք կիսամեռ վիճակի մէջ կը թողուին։ Խրիմեան Հայրիկ անկարող կը լինի հանդարտեցնել ժողովուրդն, որ այս միջոցին խռնած էր Առաջնորդարանի ամեն կողմն եւ դուրսէն ալ շրջապատած էր զայն։ Հասան փաշա ոստիկաններ եւ զօրք կը ղրկէ, որք խռնեւմունքին չեն համարիր ներս մտնել կամ խստութիւն ի գործ դնել։ Իսկ ժողովուրդը կը պահանջէ Խրիմեանէն եւ խառն ժողովէն որ յետ այսօրիկ որ եւ է ազգային պաշտօնի մէջ չգործածուին այդ երեւելիք, եւ թէ իրենք Բ. Դրան գրելով խնդրեն տեղական կառավարութենէն որ ինք եւս այսուհետեւ կառավարական պաշտամանց մէջ չգործածէ այդ երեւելիներն։ Հետեւեալ օրը ժողովուրդը դարձեալ բողոքոյ հանրագիր կը պատրաստէ, զորս ստորագրողաց թիւն 3,000ի կը հասնի, ընդդէմ 12 երեւելեաց հեռագրին։

Հասան փաշա հեռագրաւ զօրք ուզած է Երզնկայէն։ Բայց Վանայ մէջ, ըստ վերջին լրոյ, ձերբակալութիւնք չեն եղած։

Այս տեսակ ցաւալի գժտութեանց տեղի չտալու համար, օրինաւորութիւնը կը պահանջէ որ գաւառաց մէջ քանի մը անպաշտօն երեւելիներ ժողովրդին կողմէ փոխանորդի դեր չստանձնեն, այլ երբ պէտք լինի խօսիլ ի դիմաց գաւառացւոց, այդ գործը թողուն Առաջնորդաց եւ ազգային վարչութեանց, որք միայն ուղղակի ժողովրդէն ընտրուած լինելով, իրաւունք ունին յանուն ժողովրդեան խօսելու։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՄԵՐ ԴԱԴԱՐՄԱՆ ՄԻՋՈՑԻՆ

Կայսերական կառավարութիւնը, Ս. Պատրիարք Հօր Թագրիրին վրայ, 2,500 դրուշ ամսական յատկացուց նախորդ Պատրիարք Խրիմեան Սրբազանին, նկատողութեան առնլով Ն. Ամենապատուութեան նիւթական աղքատիկ վիճակն։ Խրիմեան Սրբազան, որ, ըստ վերջին լրոյ, դեռ Վան կը գտնուի, շնորհակալութեան հեռագիր ղրկեց կայսերական պալատը, Նախարարապետ փաշային եւ Ս. Պատրիարք Հօր։

Կիլիկիոյ Ս. Կաթողիկոսը մայիս ամսոյ մէջ միւռոնի օրհնութիւն կատարած է ի Սիս։ Այս հանդէս, որուն ուխտաւորաց մեծ բազմութիւն մը ներկայ գտնուած է, մեծ շքով կատարուած է։ Գօզանի կառավարիչն եւ այլ տեղական քաղաքային եւ զինուորական պաշտօնատարներ եւ երեւելի Թուրքեր ու ցեղապետներ եւս ներկայ գտնըւած են, հանդերձ զինուորական նուագածուաց խմբով մը։ Կաթողիկոսն յետոյ եպիսկոպոսներ ձեռնադրելով, Գազանճեան Եղիշէ վարդապետին՝ Յովհաննէս եպիսկոպոս եւ Ներսէս վարդապետին՝ Մկրտիչ եպիսկոպոս եւ Ռշնիոյ վանահայր Սահակ վարդապետին ալ Կարապետ եպիսկոպոս անուամբ եպիսկոպոսական կարգ տուած է։

Ըստ կարգադրութեան մը, զոր Տ. Մկրտիչ Կաթողիկոս, մինչ Կ. Պոլիս էր, ստորագրեց Ազգ. Վարչութեան հետ, Կիլիկիոյ Կաթողիկոսն եպիսկոպոսական ձեռնադրութիւն չկատարած պարտաւոր էր եպիսկոպոսացուներու անունը ծանուցանել Կ. Պոլսոյ Ազգ. Վարչութեան, եւ անոր հաւանութիւնն առնելէ յետոյ կատարել յանոնց ձեռնադրութիւնը։ Ներկայ պարագային մէջ, Տ. Մկրտիչ Կաթողիկոս ոտնակոխ ըրած է իւր ստորագրած պայմանն, եւ շատացած է, յետ ձեռնադրութեան, Ս. Պատրիարք Հօր տեղեկութիւն տալով մասնաւոր նամակաւ մը, յորում ուրիշ նիւթոց վրայ եւս կը խօսէր։

Մեր ռուսահայ ազգայնոց կողմէ եկած լուրերն անգոհացուցիչ են։ Ռուս կառավարութիւնն սկսած է կասկածիլ թէ Կովկասու Հայոց մէջ ապստամբական գաղտնի շարժում մը կազմած լինի, ուստի խստութեամբ կը շարունակէ Երեւանայ մէջ ձեռնարկած հարցաքննութիւնները, որք ծագում առած են, ինչպէս կը յիշեն ընթերցողք, Հայաստանց ռուս ուսումնապետի մը հայ ուսանողի մը ձեռամբ զանակոծուելէն։ Միւս կողմէ, ռուս կառավարութիւնն սկսած է սովորականէն աւելի խառնուիլ Էջմիածնայ վանքին վերաբերեալ գործոց, եւ վախ կայ թէ պիտի միջամտէ հայ վարժարանաց կառավարութեան եւ Հայոց ալ զօրք պիտի առնու կանոնաւորապէս։

Մեր նորագոյն տեղեկութիւնք կը ծանուցանեն թէ Երեւանի մէջ ձերբակալեալ ազգայինք թող տըրուած են, եւ հարցաքննութիւնք վերջացած են, առանց եզրակացութեան մը յանգելու, զի վախցուածին պէս գաղտնի ընկերութիւն կամ շարժում մը չէ գտնուած տեղւոյն Հայոց մէջ։

Այս քննութեանց եւ խուզարկութեանց գլխաւոր պատճառներէն մին եղած էր Պապախանեան Խաչատուր անուն ապաշնորհ հայ քահանայ մը, որ, երբեմն անդամ Երեւանու կոնսիստորիային, այն է՝ Առաջնորդական Ատենին, 1,500 րուբլի գողցած լինելով, Էջմիածնի Սինոդը դատապարտած էր զայն կա՛մ այս գումարն Առաջնորդարանի գանձը վերադարձնելու եւ կա՛մ Սեւանայ կղզին յաքսոր երթալու։ Զքահանայն եւ ո՛չ մին յանձն կ՚առնու, այլ Տփղիս երթալով հայութիւնը կ՚ուրանայ եւ ռուս օրթոտոքս կրօնը կ՚ընդունի, կը մկրտուի եւ ռուս եկեղեցւոյ քահանայ կը ձեռնադրուի։ Ապա Երեւանայ Հայոց դէմ մատնութիւններ կ՚ընէ ռուս կառավարութեան։

Պուլկարիոյ կառավարութիւնն որոշած լինելով իւր իրաւասութեան ներքեւ առնուլ Պուլկարիոյ հայ վարժարանաց տեսչութիւնն ու մատակարարութիւնն, սկսեալ Վառնայի վարժարանէն, Ազգ. Պատրիարքարանն, այս մասին տնօրէնութիւն մ՚ընելէ առաջ, որոշեց նախնական քննութիւն մը կատարել։

Հաճընէն Պետրոս եպիսկոպոսի ստորագրութեամբ եւ յուլիս 5 թըւով Պատրիարքարան զրկուած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Ռամազանի 9րդ գիշերն այդ հայաբնակ քաղաքի մէջ սարսափելի հրդեհ մը ծագելով, քաղաքին երեք չորրորդ մասն հրոյ ճարակ եղած է եւ 6,000 հոգիք անպատսպար մնալով, լեռներն ապաստանած են։ Ս. Պատրիարք Հայրը սոյն ցաւալի դէպքն հաղորդելով Բ. Դրան, աղաչեց որ անմիջական տնօրէնութիւն մը լինի դժբախտ հրկիզելոց սփոփման համար։

Շապին Գարահիսարի մէջ ալ յունիսի վերջին շաբթուն մէջ հրդեհ մը ծագելով, առաջնորդին առ Պատրիարքարան քաշուած հեռագրին համեմատ քանի մը հարիւր տուն, իսկ կառավարչին կողմէ Բ. Դրան հաղորդուած տեղեկութեան նայելով միայն 100 այսչափ տուն հրոյ ճարակ եղած են։ Տարւոյ մը միջոցին այս երկրորդ մեծ հրդեհն է կարծենք ի Շապին Գարահիսար։ Կառավարիչը կը ծանուցանէ թէ ուտեստ բաշխուած է հրկիզելոց։

Ակնէն ալ յուլիս 8 թուով Բ. Դրան եկած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ մօտակայ Էկրի աւանին մէջ հրդեհ ծագելով մեծագոյն մասն հրոյ ճարակ եղած է. բնակիչք անպատսպար եւ խեղճ վիճակի մէջ մնացած են. անմիջական օգնութիւնք կը խնդրուին։

Վերջապէս Օրտուէն շաբթուս մէջ եկած նամակներ կը ծանուցանեն թէ չուկայն հրոյ ճարակ եղած է մեծագոյն մասամբ, բայց մաքսատունն ազատած է։

Ամասիոյ նորընտիր առաջնորդ Խօլտամեան Պօղոս վարդապետ իւր պաշտօնատեղին հասնելով, վարժարանաց վերաբացման եւ ազգային ուրիշ բարեկարգութեանց ձեռնարկած է. բայց Եդեսեան եպիսկոպոս Ամասիայէն հեռանալ չուզելով, խռովութեան պատճառը վերցած չէ դժբախտաբար։ Երկու կուսակցութեանց գործը մինչեւ իսկ Սեբաստիոյ կուսակալութեան առջեւ ելած է, թէեւ, Ս. Պատրիարք Հօր խնդրանաց համեմատ, Ամասիոյ կառավարիչը կանչելով զանոնք, հաշտեցուցած է վերջերս։

Եդեսիոյ առաջնորդ Խորէն եպիսկոպոս Մալաթիա հասած է, ըստ հրամանի Ազգ. Վարչութեան, եւ հոգեւորապէս մխիթարած է ժողովուրդը։

Կարնեցի Կարապետ Նշկեան անուն անձը, մին Կարնոյ ամբաստանեալ Հայոց, Օսմանեան իշխանութեան ձեռքէն օտար երկիր մը փախած լինելով, անոր եղբայրը, Նշկեան Յակոբ էֆէնտի, որ Կ. Պոլիս կը բնակի, Խասգիւղի ոստիկանութեան կողմէ հարցաքննութեան ենթարկուեցաւ իւր եղբօր վրայ տեղեկութիւն տալու համար, եւ ի վերջոյ երաշխաւորութեամբ արձակուեցաւ։

Էջմիածնայ Գէորգեան ճեմարանէն առաջին անգամ լինելով այս տարի 7 ուսումնաւարտ երիտասարդք ելած են, որոց ծննդավայրերն են. Թիֆլիս, Ագուլիս, Աղեքսանդրապօլ, Ալիպեկլու, Եկոյի եւ Պրուսա։ Ասոնցմէ մին իւր պաշտօնին ծախիւք Եւրոպա կ՚երթայ իւր ուսմունքը կատարելագործելու։ Զորսն ալ դասատու կարգըւած են ճեմարանի Ա. Բ. եւ Գ. դասարանաց, 500 ական րուբլի տարեկան թոշակով։

Կը յիշեն ընթերցողք թէ լրագրաց մէջ նամակներ հրատարակուած էին ծանուցանող թէ նիւթական մեծ թշուառութիւն կը տիրէ ի Կիւրին։ Պատրիարքարանն ալ նոյն մօտք եւ առաւել խղճալի գրութիւններ ստացած էր։ Այս տեսակ նամակներ կը տեսնուէին նաեւ մայրաքաղաքիս քանի մը եւրոպական թերթերուն մէջ։ Արդ, Բ. Դուռը հեռագրաւ տեղեկութիւն խնդրած լինելով Սեբաստիոյ կուսակալէն որոյ իրաւասութեան ներքեւ կը գտնուի Կիւրին, տեղեկացած է եւ ծանուցած է տեղական լրագրաց մէջ, թէ կատարեալ անդորրութիւն եւ ապահովութիւն կը տիրէ ի Կիւրին, թէ տեղւոյն հարուստները կը հոգան աղքատներն, եւ թէ Կիւրինի Հայոց ժողովն ալ կը հաստատէ երաց այս գոհացուցիչ վիճակը։

Քօլերան Գահիրէի մէջ ճարակած, Ալլահեան Ստեփան փաշա յատուկ գեղարան մը հաստատած է եւ նպաստամատոյց յանձնախումբ մը կարգած է, որպէս զի Գահիրէ բնակող մեր ազգայինք անպաշտպան չմնան։ Քօլերայի դէմ Ն. Վսեմութիւն նամակ մը գրելով Նուպար փաշային, որ այս միջոցին հիւանդ կը պառկի յԱլեքսանդրիա Թագուոր փաշայի տան մէջ, եւ Գահիրէի Ազգային մնացելին անձուկ վիճակն յայտնելով, խնդրած է որ նիւթական օգնութիւն մ՚ընէ Գահիրէի կարօտեալ ազգայնոց, որոց թշուառութիւնն աւելի եւս կը ծանրանայ Քօլերայի պատճառաւ։ Ս. Պատրիարք Հայրն եւս ի դիմաց կեդրոնական վարչութեան նոյն խնդիրքն ըրած է Նուպար փաշային։

Մամուլ գաւեշտաթերթի հրատարակիչ Այվազեան Պ. Գէորգի դատապարտութեան վճռագիրն ոստիկանութեան պաշտօնատունն հասած է, ուր պիտի որոշուի իւր աքսորավայրն։

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ս. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

ՏՕՔԹԷՕՐ Թ. ԱՍԼԱՆԵԱՆ

Պատիւ ունի ծանուցանել Կ. Պոլսոյ հասարակութեան թէ հիւանդներ պիտի խնամէ ձրիաբար ամեն չորեքշաբթի, ժամը 4էն մինչեւ 8, իւր տունը, Բերա Էրմենի Քիլիսէ փողոց թիւ 15։ Դարձեալ հիւանդներ պիտի ընդունի շաբաթուան միւս օրերը միեւնոյն ժամուն բացի կիւրակէ եւ ուրբաթ օրերէ։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա 18 յուլիս

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ

(Օսմ. ոսկին 100 դրուշի հաշուով)

Լոնտրա 3 ամիս, դրշ.	109,15	առ Անգլ. լիր.
Փարիզ 3 » Ֆր.	23	առ Օսմ. լիր.

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԵԹՂԹՈՑ

Օսմ. Բօնս. գոցուեցաւ (գ. կ.)	11,20
բացուեցաւ	12,17
կէս օրին	12,17
Եգիպտ. միաց. բաց. ոսկի (գ. կ.)	79 Անգլ. լիր
Սօսիէթէ Ժէնէրալ 6 %	4,28
» Օթօման	4,10
Կ. Պոլսոյ Պանքան	8,12
Քրէտի Ժէնէրալ 6 % Օսմ. լիր	7,20
Փոխ. 1863 (Մուլթոն) 6 % Ֆր.	—
» 1865 » 6 %	60
» 1869 (Բինար) 6 %	57
» 1872 (Պօն տիւ թրէզօր)	20,
» 1873 (Բինար) 6 %	52 50
Րումէլիի երկաթուղի	52 25
Լաւրիում (գ. կ.)	176
Թրամուայ Օսմ. լիր	315
Թղթադրամ »	1065
Չէվալէսիղ	45
Րէժօր	—

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ

(Օսմ. ոսկին 100 դրշէն)	Դրշ.
Անգղիական ոսկի	110
Գաղղիական »	87 18
Բօլ	90
Գրիմից	51 20
Գաւապօն թուղթ (ղալիբ)	918
» արծաթ (նոր)	90 5
Մէճիտիէի տարբերութիւն	108 1
Վեցնոց	103 30
Հինգնոց	103
Մէթալիք	100 20

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտրա 28 յուլիս

Անգղ. Բօնս.	99 11/16
Օսմ. »	10 9/32
Փոխ. 1865	13
» 1869	11 1/4
» 1871	72 3/4
» 1872	19
» 1873	10 1/8
» 1877	85 5/8
Պանք Օթօման	19 5/8
Ռուս. փոխ. 73ի	86 1/2
Եգիպտ. միացեալ	71 3/2
» արտօնաւոր	95 3/4
Տայրա Սանիէ	70 1/8
Փոխ. Ռօչիլտ	92 1/4
Փոխանակագիր Փարիզի վրայ	—

Փարիզ 28 յուլիս

Գաղղ. Բօնս. 5 0/0	109,15
» » 5 0/0	80,17,50
Օսմ. Բօնս.	10,45
Փոխ. 1865	Ֆր. 67
» 1869	—
» 1873	51
Օսմ. Երկաթուղի	50,25
Պանք Օթօման (գ. կ.)	724,37 50
Քրէտի Լիոնէ (գ. կ.)	370
Ռուս. փոխ. 3 առ 0/0 (1877)	94 5
» » Արեւելեան	—
Իսպ. Բօնս.	99 90
Եգիպտ. միացեալ	362,10
Փոխանակագիր Լոնտրայի վրայ	25,31

Վիեննա 28 յուլիս

Փոխ. Լոնտրայի վրայ	120,
Րումէլիի երկաթուղի	24,

ԿԷՍ ՕՐ 4,36

ՖՐԷՏ, ԼԷՅԼԱՆՏ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որ կանոնաւորապէս կը բանին Լիվերպուլ եւ Արեւելքի մէջ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ալճերեան	2,500	Ֆլավեան	3,700
[illegible]	2,500	Ֆլորենտեան	3,700
Անատոլեան	2,500	[illegible]	3,700
Արմենեան	2,500	Իդալեան	5,500
Արաբեան	3,700	Իլլիրեան	5,500
[illegible]	6,000	Իստրեան	5,500
Պուլկարեան	6,000	[illegible]	2,200
Քաստիլեան	800	[illegible]	2,500
Սարտինեան	2,000	[illegible]	800
Տարոյ	700	Օպորտօ	700
[illegible]	3,700	Պերսեան	3,800
[illegible]	3,700	Վենետեան	6,800
[illegible]	3,700	Վերոնեան	6,800

[illegible] շոգենաւը Լիվերպուլէն եկաւ ընդհանուր վաճառքով, եւ անդ պիտի վերադառնայ։

Շաբաթական շոգենաւներու նոր գիծ մը հաստատուեցաւ Լիվերպուլի եւ Պոսդընի միջեւ, եւ ստորագրեալս հեղուկէ զատ ուրիշ վաճառք կ՚ընդունի օրինաւոր սակագներով։

Ուղեւորներու համար ամեն դիւրութիւն կ՚ընծայուի։

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ ԷՏՈՒԱՐՏ ԼԱՖՕՆՏԷՆ
Գործակալ
Թիւ 34, 35, 36, Եէնի Մեհէթ խան, Ղալաթիա

Նաւատէրք, Պարոնայք Ֆրէտ, Լէյլանտ եւ Ընկ. Լիվերպուլ

Գործակալութիւնք

Կ. Պոլիս, Էտուարտ Լաֆոնտէն.
Ձիպրալդար, Պ. Պ. Քարվըր Եղբարք.
Աղեքսանդրիա, Կ. Լ. Վաճման եւ Ընկ.
Մալդա, Ա. Քամպիէրրի.
Շիրա, Ա. Մ. Մավրոկորտադո.
Զմիւռնիա, Պ. Ուիդըլ եւ Ընկ.

Ն. ԲԱՔԷ ԷՆԷ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Մարսիլիայի եւ Բերբէի մէջ կանոնաւորապէս բանող

Մեկնում Մարսիլիայէն ամեն տասն եւ հինգ օրն անգամ մը չորեքշաբթի օրերը։

[illegible]

Մարսիլիա երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է Լա Մեօզ, որ կը մեկնի յուլիս 31ին, ժամ 4ին (Ք. Ե.)

Տրապիզոն, Պաթում եւ Բօթի պիտի երթայ Լա Մէնկրէլէ շոգենաւն, որ օգոս. 1ին Մարսիլիայէն եւ 8ին Կ. Պոլիսէն մեկնի։

Նաւուղչէքի, ուղեւորութեան եւ այլ տեղեկութեանց համար
Դիմել առ գործակատարն
ԼՈՐԱՆ ԲՐՊՈՒԼ,
Մումհանէ փողոց, թիւ 114

ՔԷՅ ԵՒ ՏՕՆԱԼՏ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որք կը բանին ի մէջ Լոնտոնի եւ Արեւելեան նաւահանգստաց, Սեւ ծովու եւ Դանուբի

Շոգենաւք Լոնտոնէն կանոնաւորապէս կը մեկնին Կ. Պոլիս, Օտեսա եւ Դանուբ երթալու համար, եւ օրինաւոր սակագներով վաճառք կը փոխադրեն Եւրոպայէն Արեւելից եւ Սեւ ծովու բոլոր նաւահանգիստները։

Ենկլըր շոգենաւը, նաւապետ Մաթիւս, եկաւ Լոնտոնէն եւ Մալթայէն, բեռը կը պարպէ, եւ ամսոյս 28ին Դանուբ կ՚երթայ։

Օտեսա շոգենաւը, նաւապետ Ֆրէտերիքսըն. Մալթա, Կ. Պոլիս, Պաթում, Բօթի եւ Թայղան երթալու համար։

[illegible] շոգենաւը, Մալթա, Կ. Պոլիս, Պաթում, Բօթի եւ Թայղան երթալու համար։

Վ[illegible] շոգենաւը, նաւապետ Տէյլըր, Մալղա, Սէլանիկ, Կ. Պոլիս, Օտեսա եւ Նիքոլայեֆ երթալու համար։

Աւելի մանրամասնութիւններ եւ գնոց վրայ տեղեկութիւն ստանալու համար դիմել առ

ՔԷՅ ԵՒ ՏՕՆԱԼՏ
Գործակալ
Ղալաթիա, Կ. Պոլիս

ԲԱԲԲԱՅԱՆԻ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվերպուլ, Միջերկրական եւ Օտեսայի մէջ կանոնաւորապէս բանող

ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Անուանք	Թոնոյ	Նաւապետք
Այա Սոֆիա	3,000	
Արաբիա	2,500	Ռօճըրս
Արմէնիա	2,500	Քրուիքշանք
Լաքոնիա	2,500	Ուիլքս
Մակեդոնիա	2,500	Մարշ
Պաղեստին	2,800	Ֆօթըրճիլ

Այս շոգենաւք կին փասսենջըրներ ալ ունին։

Ընկերութիւնն օրինաւոր գներով վաճառք կ՚ընդունի Եւրոպական երկիրներու եւ Ամերիկայի համար։

Ամեն դիւրութիւն եւ հանգստութիւն կը տրուին ուղեւորաց։

Դիմել առ ԴԱՆԻԷԼ ԲԱՐԱՖԻ ԸՆԿ
Գործակալ

ՔԻՒՆԱՐՏ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որք ամեն ութ օրն մ'անգամ կը բանին Լիվերպուլ եւ Միջերկրականի մէջ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Օրանիա	7,000	Մալթա	3,000
Ատլաս	3,000	Մորոքքօ	2,500
Ալեփփօ	3,000	Նուպիա	2,500
Պարթիա	4,600	Բոթնիա	5,000
Պաթավիա	3,800	[illegible]	3,200
Պալմիրա	2,500	[illegible]	3,000
[illegible]	1,200	Սերվիա	7,800
Սեֆալոնիա	5,000	Սկիթիա	4,600
[illegible]	4,700	Սամարիա	3,000
Շերպուրն	2,000	[illegible]	3,000
Տեմերարա	2,500	Սիդոն	3,000
Կուլեա	4,000	Թարիֆա	3,000
Քէտար	2,500	Թրինիդատ	2,500
Մարաթոն	3,000		

Նուպիա շոգենաւը, նաւապետ Ռ. Ճօնս, եկաւ Վառնայէն եւ ուղղակի Լիվերպուլ կ'երթայ կիրակի օր, 28 յուլիս,

Մորոքքօ շոգենաւը պիտի հասնի դէպ ի 2 օգոստոսի։

Ստորագրեալս արտօնութիւն ունի ճանբորդ եւ վաճառք ընդունիլ Նիւ Եօրքի եւ Պոսդընի, ինչպէս նաեւ Միացեալ-Նահանգաց ուրիշ կողմերուն համար՝ օրինաւոր սակագներով։

Դիմել առ
ԹՈՄԱՍ Զ. ՃՈԼԻ, Գործակալ
թիւ 1 Քիւչիւք Հալիլ փաշա խան
Ղալաթիա։

ՄՈՍ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվերպուլ եւ Միջերկրականի մէջ բանող շոգենաւք

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք
Քանոպուս	4,200	[illegible]
Ֆարոս	4,000	[illegible]
Օսմանլի	4,000	Բէրա
Սեսոստրիս	3,250	Իպիս
Թեպէ	3,250	[illegible]
Մենֆիս	3,250	Լոտուս
Նէրա	3,250	[illegible]
Մարէօթիս	3,250	[illegible]

[illegible] շոգենաւն հասաւ մայրաքաղաքս, եւ շուտով Լիվերպուլ պիտի երթայ։

Բէրա շոգենաւը հասած է։

Վերոյիշեալ շոգենաւք յարդարուած են ճանբորդներու համար

Դիմել առ Ժ. Թ. ՈՒԻԹՈԼ եւ Ը
Գործակալք
Մէյտանճըգ սոգագ,
կամ առ Պ. ՆԷՎԻՅԼ Է. ՄԱԼ
Թիւ 1 եւ 3, Նարլըեան
Վոյվոտա փողոց, Ղալաթիա
Ցնօրէնութիւն, Լիվերպուլ,
ՃԷՅՄՍ ՄՈՍ եւ Ընկ.
31, Ճէյմս Սդրիդ, Լիվ

Գործակալութիւնք

Աղեքսանդրիա Ռ. Ճ. Մոս եւ Ըն
Պէրութ Յ. Բալթթարաքի
Կ. Պոլիս Յ. Վ. Ուիթըլ եւ
Դարդանէլ Ֆրանք Քալվերթ
Ձիպրալթար Սմիթ, Իմոս եւ Ը
Մալթա Սմիթ եւ Ընկ.
Իսքէնտէրուն Լէվի, Ֆրանք եւ
Զմիւռնիա Պ. Ք. Ուիթալ եւ
Շիրա Ն. Ք. Բէզըրօր